

LUNDS UNIVERSITET

Statsvetenskapliga institutionen

Examensarbete Magisternivå

VT 2012

Arbetsintegrerande sociala företag - Ett europeiskt initiativ?

Författare:

Sofia Blixtberg (810226-9027)

Handledare:

Ylva Stubbergaard

Abstract

In the spring of 2010, the Swedish government published an action plan for *Work Integration Social Enterprises* (WISE). The submitted paper examines and analyzes the formation of the policy document and its sources of inspiration. Swedish policy formation on *social enterprises* and *work integration social enterprises* is analyzed on the bases of both Dolowitz and Marsh's theoretical framework as well as on thoughts regarding Europeanization. The issue analyzed is whether the process has been characterized by policy transfer from the EU. Upon examination, influences are clear from the EU through – not least – the *European Social Fund* (ESF) and the *EQUAL* Community Initiative.

Keywords: *Social Enterprises, Work Integration Social Enterprises, policy transfer, Europeanization, Sweden.*

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemdiskussion och syfte	2
1.3 Avgränsningar	3
2. Teori	4
2.1 En kontextbunden begreppsdefinition	4
2.2 Policyöverföring och europeisering	6
3. Metod	10
4. Undersökning	12
4.1 Den svenska policyformeringen	12
4.1.1 Etableringen av begreppet social ekonomi	12
4.1.2 Sociala företag och sociala arbetskooperativ	15
4.1.3 Ett ökat intresse för sociala företag	17
4.1.4 Arbetsintegrerande sociala företag	23
4.1.5 Handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag	25
5. Analys	28
6. Referenser	31

1. Inledning

Exkludering och utanförskap har varit centrala ord i 2000-talets svenska arbetsmarknadsdebatt. Den höga arbetslösheten har lyfts fram som ett betydelsefullt politiskt problem. Regeringen beskriver *jobben* som sin viktigaste fråga och full sysselsättning framhålls som det främsta målet (Regeringen, 2012). Våren 2010 publicerade den svenska regeringen en *handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag* (Näringsdepartementet N2010/1894/ENT, 2010). Syftet med policydokumentet är att främja tillväxten av *arbetsintegrerande sociala företag* (Näringsdepartementet N2010/1894/ENT, 2010 s. 1). I publikationen betonas att sociala företag i Sverige och Europa har varit framgångsrika i att erbjuda människor sysselsättning (Näringsdepartementet N2010/1894/ENT, 2010 s. 5).

Möjligt är emellertid att regeringens politik för *arbetsintegrerande sociala företag* och som konsekvens den förändrade arbetsmarknadspolitiken är ett resultat av policyöverföring från EU. Om så är fallet undersöks i föreliggande uppsats.

1.1 Bakgrund

Sociala företag och socialt företagande har under de senaste åren rönt stort intresse inte bara hos den svenska regeringen utan även i en rad andra regioner och länder (Defourny & Nyssens, 2010b; Kerlin 2010). En rad närbesläktade begrepp och definitioner används i praktiken för att beskriva och karaktärisera dessa verksamheter. Ibland betecknas aktiviteterna som *socialt entreprenörskap* andra gånger som *samhällsentreprenörskap* eller *socialt företagande*. Grundläggande är emellertid en gemensam tanke om att verksamheterna på något sätt kombinerar socialt engagemang med entreprenörskap och företagande (Tillväxtanalys, 2011 s. 18).

Att de sociala företagen är aktiva inom ett flertal verksamhetsområden medför att det är svårt att entydigt sammanlänka företeelsen med ett enskilt politikområde. Huruvida de sociala företagen främst är att betrakta som en del av *socialpolitiken*, *arbetsmarknadspolitiken* eller *näringspolitiken* blir en värderings- och definitionsfråga samt en politisk avvägning (Tillväxtanalys, 2011 s. 73). Begreppet *sociala företag* kan likaså definieras på ett flertal olika sätt och regionala samt nationella diskrepanser föreligger alltså. En rad divergerande policydiskurser har växt fram som betonar olika aspekter och syften med sociala företag och socialt företagande. (Levander, 2010; Kerlin, 2010).

Defourny och Nyssens understryker att institutionaliseringen av sociala företag i Europa, samt spridningen av olika modeller för socialt företagande, har varit nära sammanlänkad med den offentliga policyutvecklingen (Defourny & Nyssens, 2010 s. 48). Enligt Kerlin är EU att betrakta som en central aktör när det gäller utvecklingen av sociala företag. Sociala företag har betraktats som ett policyalternativ och en företagsmodell som adresserar politiska problem

relaterade till *tillväxt*, *sysselsättning* och *livskvalitet* (Kerlin, 2006 s. 257). Tankegångarna återspeglas även i svenska dokument. Exempelvis understryker Tillväxtanalys i en rapport från 2011 att framväxten av de svenska arbetsintegrerande sociala företagen har varit nära sammanlänkad med den offentliga sektorn. Likaså har det funnits förhållandevis starka influenser från den gemensamma EU politiken (Tillväxtanalys 2011, s. 19). EU har befrämjat utvecklingen av sociala företag på ett flertal sätt. Inom Europeiska kommissionen har Generaldirektoratet för näringsliv (The Enterprise Directorate-General) främjat sociala företag och Kooperationer sedan 1989. EU har likväl finansierat och gett stöd till utvecklingen av sociala företag i enskilda medlemsländer. (Kerlin, 2006 s. 257). Finansieringen av projekt riktade mot sociala företag har i huvudsak skett via den Europeiska Socialfonden. Den Europeiska kommissionen har även påverkat genom de nationella handlingsplanerna för sysselsättning (*National Action Plans for Employment*) (Defourny & Nyssens, 2010b s. 237). Ytterligare en påverkansmöjlighet som framhålls av Defourny och Nyssens är regleringen av offentliga upphandlingar. Att det inom EU finns möjlighet att vid upphandling ta hänsyn till andra faktorer än pris anförs som avgörande för etableringen av sociala företag. En spridning av detta förhållningssätt och denna tradition kan likväl, enligt Defourny och Nyssens, medföra nya möjligheter för sociala företag (Defourny & Nyssens, 2010b s. 237-238).

1.2 Problemdiskussion och syfte

I föreliggande uppsats studeras den svenska policyformeringen inom området *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* med fokus på hur utvecklingen har påverkats av policyöverföring från EU. Enligt Dolowitz och Marsh så kan begreppet *policyöverföring* definieras som en process där ”kunskap om policys, administrativa arrangemang, institutioner och idéer i en politisk miljö (historisk eller rådande) används för utvecklandet av policys, administrativa arrangemang, institutioner och idéer i en annan politisk miljö.”¹ (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 5). Dolowitz och Marsh teoretiska ramverk utgör en utgångspunkt för analysen men även tankar och teorier kring *europisering* beaktas.

Följande problemformuleringar har varit vägledande i uppsatsarbetet:

Har den svenska policyformeringen kring *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* på nationell nivå påverkats av policyöverföring från EU? Om så är fallet, hur kan denna process karaktäriseras?

Eftersom arbetsmarknadspolitiken berör ett stort antal människor så är det ur ett samhällsperspektiv väsentligt att studera huruvida regeringens politik för sociala företag har

¹ Ursprungligen: ”*knowledge about policies, administrative arrangements, institutions and ideas in one political setting (past or present) is used in the development of policies, administrative arrangements, institutions and ideas in another political setting.*”

påverkats av policyöverföring från EU. Möjligt är att en sådan överföring kan tyda på att EU-politiken stegvis och kanske i viss mån obemärkt förändrat den svenska arbetsmarknadspolitik. Att det i nuläget saknas en omfattande kartläggning och analys av hur den svenska policyformeringen kring *sociala företag* samt *arbetsintegrerande sociala företag* påverkats av policyöverföring från europapolitiken ger undersökningen likväl en inomvetenskaplig relevans.

Syftet med uppsatsen är beskriva och belysa den svenska policyformeringen kring *sociala företag* med fokus på *arbetsintegrerande sociala företag*.

1.3 Avgränsningar

Framställningen har den svenska policyformeringen kring sociala företag och arbetsintegrerande sociala företag som utgångspunkt för undersökningen såväl som analysen. Uppsatsen riktar fokus mot den nationella policyformeringen och behandlar enbart indirekt den regionala samt kommunala nivån. De sociala företagens egna beskrivningar av sin verksamhet innefattas inte utan enbart den politiska/offentliga policydiskursen analyseras. Fokus riktas mot att kartlägga och belägga förekomsten av policyöverföring från EU genom en dokumentstudie. Olika EU-initiativ behandlas dock enbart i den utsträckning som de figurerar i de studerade dokumenten. Möjligt är således att undersökningen förbiser och av misstag negligerar influenser som inte gjort avtryck i undersökningens urval av material. Uppsatsen har en processinriktad samt aktörscentrerad ansats och analyserar policyformeringen över tid. Framförallt behandlas tidsperioden 1997 till 2010. Det normativa spørsmålet huruvida policyutvecklingen eller framväxten av sociala företag är av godo behandlas inte i framställningen.

2. Teori

Teorikapitlet inleds med en redogörelse av hur begreppen *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* har utvecklats ur ett globalt perspektiv. Skildringen speglar begreppsdefinitionernas starka kontextbundenhet och policyformeringens regionsspecifika karaktär. Därefter följer en presentation av uppsatsens vetenskapsteoretiska grundantaganden och teoretiska inriktning. Uppsatsen tar sin utgångspunkt i teorier kring *policyöverföring* och det ramverk som presenterats av Dolowitz och Marsh (1996, 2000, 2012). Tankar och teorier som behandlar *europisering* innefattas även i viss mån.

2.1 En kontextbunden begreppsdefinition

Företeelsen och begreppet *socialt företagande* har väckt stort intresse i många delar av världen under de senaste tre decennierna. Utvecklingen och spridningen har emellertid åtföljts av ett flertal olika tolkningar och föreställningar om vad som bör betraktas som *sociala företag* och *socialt företagande* (Kerlin, 2010 s. 164, 177). Regionsspecifika strukturer och institutioner har påverkat utformningen av de framväxande sociala företagen samt relaterade diskurser. Begreppet och företeelsen sociala företag uppvisar därmed en betydande kontextbundenhet (Kerlin, 2010 s. 177; Defourny & Nyssens, 2010 s. 49). Exempelvis framhåller Defourny och Nyssens att debatten kring sociala företag utvecklades parallellt i USA och Europa fram till år 2004-2005 (Defourny & Nyssens, 2010 s. 33). I Europa, med undantag för Storbritannien, har definitionen av sociala företag främst kretsats kring sociala kooperativ eller associationer som främjar sysselsättning eller personlig service och har individuellt deltagande som utgångspunkt. I USA ges begreppet en bredare innebörd och innefattar ideella organisationer som är involverade i inkomstgenererande aktiviteter (Kerlin, 2006 s. 250). Den inkomstgenererande aktiviteten utgör således främst en finansieringskälla och är inte nödvändigtvis sammanlänkad med verksamhetens sociala målsättningar (Noya, 2009 s. 14).

Utmärkande för utvecklingen i Västeuropa är, enligt Kerlin, således att de sociala företagen i huvudsak är inriktade mot att reducera arbetslöshet och social exkludering (Kerlin, 2010 s. 167-169, 176). Denna form av sociala företag betecknas vanligtvis som ”work integration social enterprises” (WISEs) vilket på svenska har översatts till *arbetsintegrerande sociala företag*. Den huvudsakliga målsättningen för dessa företag är att hjälpa och integrera arbetslösa som riskerar en permanent exkludering från arbetsmarknaden (Defourny & Nyssens, 2010b s. 236). Västeuropa karaktäriseras likväl av en, i jämförelse, omfattande statlig finansiering (Kerlin, 2010 s. 169 och 175). Enligt Kerlin har staten och offentliga aktörer i Västeuropa främst riktat sitt stöd mot arbetsintegrerade sociala företag och på så sätt skapat en regionsspecifik utveckling (Kerlin, 2010 s. 176).

Enligt Defourny och Nyssens kan utvecklingen av sociala företag i Europa länkas till Italienska pionjärinsatser inom den kooperativa rörelsen (Defourny & Nyssens, 2010 s. 33). Men även den *strukturella arbetslösheten*, behovet av att reducera *budgetunderskott* och en bättre fungerande *integration* anses ha påverkat den europeiska utvecklingen (Defourny & Nyssens, 2010 s. 34; Defourny & Nyssens, 2010b s. 232). Under 1990-talet utvecklades ett flertal offentliga program som fokuserade på arbetsintegration. Den offentliga sektorns understöd medförde att arbetsintegration blev en dominerande inriktning bland de europeiska sociala företagen (Defourny & Nyssens, 2010 s. 37; Kerlin, 2006 s. 256). Likväl påverkades den europeiska utvecklingen av forskningsprogrammet *European Research Network* (EMES) vars projekt *"the emergence of social enterprises in Europe"* pågick mellan 1996 och 1999. EMES utgjordes av en grupp forskare med hemvist inom EU och finansierades av Europeiska kommissionen. Inom ramen för EMES utvecklades begreppsdefinitioner kring *sociala företag* och ämnesområdet analyserades ur ett flertal discipliner och perspektiv (Defourny & Nyssens, 2010 s. 42. EMES, 2012). Inom EMES utvecklades följande definition av begreppet sociala företag:

"organizations with an explicit aim to benefit the community, initiated by a group of citizens and in which the material interest of capital investors is subject to limits. They place a high value on their independence and on economic risk-taking related to ongoing socio-economic activity."

(EMES, 2012)

Mellan 2001 och 2004 vidareutvecklades projektet under namnet *The Socio-Economic Performance of Social Enterprises in the Field of Intergration by Work* (PERSE) (Davister, Defourny & Gregoire, 2004 s. 3).

Defourny och Nyssens poängterar likväl att etableringen och institutionaliseringen av sociala företag i Europa varit nära sammanlänkad med den offentliga policyutvecklingen. Möjligen finns det en risk att sociala företag därmed reduceras till ett användbart instrument som kan nyttjas för att adressera specifika politiska målsättningar eller problem (Defourny & Nyssens, 2010 s. 48). Att den offentliga policyutformningen påverkat organisationernas målsättningar och inriktning understryks likväl av Defourny och Nyssens. Betoningen på demokrati och deltagande i fristående organisationer har, enligt Defourny och Nyssens, i viss mån ersatts med ett fokus på integration inom den reguljära arbetsmarknaden (Defourny & Nyssens, 2010b s. 237). Levander för ett liknande resonemang kring de svenska sociala företagens utveckling (Levander, 2010). Den nära sammanlänkningen med den offentliga policyutvecklingen har emellertid likväl medfört att sociala företag blivit prioriterade på den politiska dagordningen (Defourny & Nyssens, 2010 s. 48).

Föreställningarna kring vad som bör betraktas som sociala företag och socialt företagande divergerar emellertid inte bara mellan olika länder utan skiljaktiga synsätt eller diskurser förekommer likväl inom Sverige. Levander framhåller att begreppet sociala företag är relativt nytt i Sverige och endast har en drygt tioårig historia. (Levander, 2010 s. 213). Den politiska policydiskursen skiljer sig, enligt Levander, i viss mån från de sociala företagens egna beskrivningar av verksamheternas inriktning, mål och syften (Levander, 2010 s. 214). Enligt Levander är det tydligt att de nationella policyskaparna framhäver och skildrar sociala företag

som en innovation inom den socialpolitiska arenan. Inom den offentliga policydiskursen betonas, enligt Levander, att sociala företag är att betrakta som en nyskapande samt ekonomiskt rationell lösning på aktuella politiska problem och välfärdsstatens tillkortakommanden. Inom diskursen beaktas i mycket liten utsträckning strukturella förklaringar till social exkludering (Levander, 2010 s. 221, 225). Denna skildring kan i viss mån kontrasteras mot de sociala företagens egna skildringar. Levander tydliggör i sin analys att de sociala företagen i större utsträckning betonar verksamhetens rehabiliterande och alternativa karaktär i förhållande till välfärdsstaten. *Delaktighet, jämlikhet, förtroende och demokrati* är centrala grundföreställningar som återkommer när de sociala företagen beskriver den egna verksamheten. (Levander, 2010 s. 225-227). Dock poängterar Levander att de sociala företagen under institutionaliseringsprocessen påverkats av den offentliga/politiska policydiskursen (Levander, 2010 s. 226-227).

2.2 Policyöverföring och europeisering

Enligt Dolowitz och Marsh så kan begreppet *policyöverföring* definieras som en process där ”kunskap om policys, administrativa arrangemang, institutioner och idéer i en politisk miljö (historisk eller rådande) används för utvecklandet av policys, administrativa arrangemang, institutioner och idéer i en annan politisk miljö” (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 5). Evans betonar att policyöverföring, till skillnad från policykonvergens, är en medveten och handlingsorienterad process (Evans, 2009 s. 244).

Dolowitz och Marsh har presenterat ett teoretiskt ramverk som kan utgöra en vägledning för undersökningar som fokuserar på processen kring policyöverföring (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 7). Enligt ramverket kan policyöverföring betraktas som både en oberoende och beroende variabel. Antingen riktas fokus mot policyöverföringsprocessen eller så betraktas policyöverföring som ett sätt att förklara den rådande policyutformningen (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 8). Skillnaden utgörs således av om policyöverföring betraktas som en variabel som eventuellt orsakar ett policyskifte eller om fokus riktas mot att förklara förekomsten av policyöverföring (Marsh & Sharman, 2009 s. 278). Dolowitz och Marsh poängterar emellertid lämpligheten av att beakta både vad som orsakar policyöverföring och vilka konsekvenser som processen medför (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 8).

Inledningsvis bör en undersökning som fokuserar på policyöverföring finna belägg för att en policyöverföring faktiskt har inträffat (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 21). Ett flertal källor kan enligt ramverket nyttjas under denna kartläggning (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 9). I förliggande uppsats har dock materialet inskränkts till olika typer av offentliga dokument. Bennett har likaså presenterat ett antal punkter som kan vara behjälpliga i arbetet med att klarlägga förekomsten av policyöverföring. Först och främst bör undersökningen visa att inhemska faktorer inte kan förklara policyformeringen. Att utvecklingen inte är ett resultat av externa moderniseringsfaktorer som separat påverkar policyformeringen i ett flertal länder/politiska

miljöer bör likväl konstateras. Möjligt är nämligen att en sådan process resulterar i likartade policys i ett flertal länder/politiska miljöer trots att någon medveten policyöverföring inte har inträffat. Ett klagörande av att aktörerna i den nya politiska miljön varit medvetna om förekomsten av policyn i den andra miljön är ytterligare ett krav som Bennett framför. Slutligen anförs att bevis bör framläggas för att den inhemska debatten har innefattat resonemang kring policyerfarenheter från andra politiska miljöer. (Bennett, 1997 s. 215).

Dolowitz och Marsh betonar att graden av policyöverföring kan variera. Vid *kopiering* sker en total och direkt överföring. Om policyöverföringen främst innefattar bakomliggande policyidéer är det istället tal om *efterliknande*. Andra möjligheter utgörs av *inspiration* till policyförändring eller *kombinationer* där överföringen är att betrakta som en blandning av olika policys (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 13). Valet mellan dessa alternativ kan, enligt Dolowitz och Marsh, vara beroende av vilka aktörer som är involverade i policyöverföringen. Dolowitz och Marsh anför att det är mer sannolikt att politiker på jakt efter en snabb lösning på ett akut politiskt problem förlitar sig på *kopiering* eller *efterliknande* medan byråkrater istället intresserar sig för *kombinationer* eller *inspiration* (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 13).

Spörsmålet vilka aktörer som är aktiva i policyöverföringen behandlas även inom Dolowitz och Marshs ramverk. Ett flertal aktörskategorier identifieras: *folkvalda representanter, politiska partier, byråkrater/statstjänstemän, lobbyinggrupper, politiska entreprenörer och experter, transnationella företag, tankesmedjor, överstatliga och ickestatliga institutioner samt konsulter* (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 10). Enligt Dolowitz och Marsh är det centralt att försöka förstå vad som motiverar de olika aktörer som är involverade i policyöverföringen (Dolowitz & Marsh, 2012 s. 341). Stone och Radaelli har konkretiserat uppräknningen ytterligare och betonar att EU varit en aktiv aktör när det gäller policyöverföring (Stone, 1999 s. 55. Radaelli, 2000 s. 26).

Eftersom föreliggande uppsats fokuserar på en möjlig policyöverföring mellan EU och Sverige så kan begreppet *europisering* eventuellt vidga och fördjupa förståelsen kring den studerade processen. Enligt Radaelli så kan *europisering* definieras som:

"processes of (a) construction (b) diffusion (c) institutionalization of formal and informal rules, procedures, policy paradigms, styles, 'ways of doing things' and shared beliefs and norms which are first defined and consolidated in the making of EU public policy and politics and then incorporated in the logic of domestic discourse, identities, political structures and public policies."

(Saurugger & Radaelli, 2008 s. 213)

Radaelli och Saurugger betonar att den policydiskurs som utvecklas inom EU kan påverka såväl den nationella policyformeringen som inhemska maktrelationer. Att policyöverföringen från EU till medlemsstaterna många gånger inte initialt fokuserar på den nationella nivån medför ett vidgat utrymme för nya aktörer att påverka processen. (Saurugger & Radaelli, 2008 s. 214-215). Möjligt är även att nationella aktörer kan nyttja EU-politiken för att vinna legitimitet eller motivera den egna ståndpunkten (Saurugger & Radaelli, 2008 s. 215). Enligt Grimm har EU:s strukturfonder medfört att maktfördelningen mellan överstatliga, nationella, regionala och lokala aktörer förändrats (Grimm, 2011 s. 1536). Grimm betonar att Lissabonstrategin och

relaterade policyinstrument medfört att den nationella nivån förlorat inflytande i förhållande till den regionala samt lokala nivån (Grimm, 2011 s. 1542). Verschraegen, Vanhercke och Verpoorten framhåller, utifrån en belgisk kontext, att den Europeiska socialfondens (ESF) verksamhet medfört ett regionalt och nationellt policyskifte inom sysselsättningspolitiken (Verschraegen, Vanhercke & Verpoorten, 2011 s. 55, s. 67). I framställningen betonas att skiftet möjliggjordes av att policyentreprenörer på lokal, regional och nationell nivå identifierade och skapade nya påverkansmöjligheter relaterade till ESF (Verschraegen, Vanhercke & Verpoorten, 2011 s. 67).

En distinktion kan även göras utifrån huruvida policyöverföringen sker på frivillig grund eller inte. Enligt Dolowitz och Marsh kan ett kontinuum mellan frivilligt lärande och påtvingad policyöverföring utgöra en lämplig utgångspunkt för analysen (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 13). Dock poängteras att ett enskilt fall av policyöverföring under processens gång kan innefatta både frivilliga och tvingande element (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 14, 16). Incitament till frivillig policyöverföring kan skapas av ett missnöje med den rådande situationen eller förekomsten av ett överhängande politiska problem. Den påtvingade policyöverföringen kan exempelvis ha sitt ursprung i krav från överstatliga organisationer (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 14). Policyöverföring från EU problematiseras i detta sammanhang av Dolowitz och Marsh. Eftersom de enskilda medlemsländerna frivilligt anslutit sig till unionen är det enligt resonemanget kanske svårt att beteckna policyöverföringen som påtvingad i enskilda fall. Att medlemsländerna har ett visst inflytande över införandet och implementeringen av policys medför att överföringen, enligt Dolowitz och Marsh, bör betraktas som *framförhandlad* eller alternativt *förpliktigad* (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 15). Även Evans framhåller att policyöverföringen inom EU i huvudsak kan beskrivas som *framförhandlad* (Evans, 2009 s. 245). Unalan betonar att EU utgör en central kontext när det gäller att studera *förpliktigad* policyöverföring. Enligt Unalan karaktäriseras policyöverföringen inom EU många gånger av en långsam process där nationella aktörer drar lärdomar och modifierar sina strategier under en längre tidsperiod. (Unalan, 2009 s. 443). Jämväl skapar policyöverföringen, enligt Unalan, ett utrymme för nationella aktörer att modifiera och omförhandla den överförda policyn under processens gång (Unalan, 2009 s. 445).

Policyöverföringen kan ske inom nationer men även vara relaterad till överstatliga, mellanstatliga och internationella relationer (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 9). Enligt Dolowitz och Marsh är det viktigt att analysera hur policyöverföringen samspelar med olika former av *governance* (Dolowitz & Marsh, 2012 s. 342). Möjligt är att policyöverföringen påverkas av huruvida det föreligger en governancesituation som främst karaktäriseras av *hierarki*, *marknad* eller *nätverk* (Dolowitz & Marsh, 2012 s. 342). Troligt är att en nätverkssituation, enligt resonemanget, med större sannolikhet resulterar i en *framförhandlad* policyöverföring med ett flertal involverade aktörskategorier. Om governancesituationen istället karaktäriseras av hierarki så torde resultatet bli en mer *påtvingad* policyöverföring där aktörer på nationell nivå spelar en avgörande roll. (Dolowitz & Marsh, 2012 s. 342).

Ett flertal omständigheter kan potentiellt försvåra eller hindra en policyöverföring. Stone betonar att både strukturella och aktörsrelaterade faktorer kan påverka möjligheten till

policyöverföring. Likaså kan exempelvis valet av en ny regering eller ekonomiska och politiska kriser skapa utrymme för alternativa policylösningar samt policyöverföring. (Stone, 1999 s. 54) Även Rose betonar att missnöje och osäkerhet är en grogrund för nya lösningar (Rose, 1991 s. 11-12). Rose framhåller även att beslutsfattare vanligtvis letar efter enkla och närliggande alternativ (Rose, 1991 s. 13-14).

Inom ramverket gör Dolowitz och Marsh en sammanlänkning mellan policyöverföring och policymisslyckanden (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 17). Ett flertal faktorer som potentiellt kan medföra att risken för policymisslyckanden ökar framhålls i artikeln. Policyöverföringen kan exempelvis baseras på felaktig eller missvisande information. En annan risk är att avgörande delar av policyn inte överförs till den nya politiska miljön. Likaså kan det finnas en bristande medvetenhet kring hur ekonomiska, sociala, politiska och ideologiska faktorer påverkar den överförda policyn. (Dolowitz & Marsh, 2000 s. 17). När det gäller påtvingad policyöverföring så är det likväl möjligt att implementeringen motarbetas av berörda aktörer och intressenter (Marsh & Sharman, 2009 s. 282).

3. Metod

Föreliggande uppsats är att betrakta som en kvalitativ fallstudie som fokuserar på den svenska policyformeringen kring *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag*. Med utgångspunkt i framställningens teoretiska ansats undersöks huruvida policyöverföring från EU-politiken influerat och påverkat den svenska policydiskursen samt policyutformningen. Att utforma uppsatsen som en kvalitativ fallstudie föll sig naturligt både utifrån vald problemformulering och vetenskapsteoretisk ståndpunkt.

Utifrån uppsatsens problemformuleringar valdes initialt Dolowitz och Marshs teoretiska ramverk som en passande utgångspunkt. Under arbetets gång riktades emellertid uppmärksamheten mer och mer mot tankar kring europeisering. Som tidigare nämnts i teorikapitlet så för Dolowitz och Marsh ett resonemang kring frågan om policyöverföring bör betraktas som en beroende eller oberoende variabel (Dolowitz & Marsh, 2000). Hänsyn tas i uppsatsen till de båda betraktelsesätten men den möjliga policyöverföringen betraktas trots allt främst som ett sätt att förklara den rådande policyformeringen samt ett eventuellt policyskifte. En annan tanke som utvecklas i uppsatsen är att den svenska policyformeringen kring *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* kan vara ett exempel på *europeisering*. Möjligt är således att uppsatsens resultat kan ha relevans även utanför den snävare svenska kontexten.

Eftersom en kronologisk skildring av den svenska policyformeringen kring *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* saknas så är undersökningen till stor del att betrakta som deskriptiv. Undersökningen har avgränsats till att innefatta skriftliga och offentligt publicerade dokument. Andra alternativ så som exempelvis intervjuer med centrala aktörer kan betraktas som en naturligt följd efter denna initiala kartläggning. Att även genomföra intervjuer inom ramen för uppsatsen betraktades dock inte som praktiskt genomförbart. Eftersom det i tidigare forskning framhållits att policyöverföring från EU i många fall är en utdragen och långsam process så behandlar uppsatsen jämväl en relativt lång tidsperiod. För att finna en lämplig startpunkt för undersökning studerades förekomsten av begreppet *sociala företag* i ett flertal utredningar av äldre datum. Regeringens beslut att tillsätta en arbetsgrupp kring *social ekonomien* bedömdes utifrån överblicken som en relevant utgångspunkt. Fokus riktas i huvudsak mot tidsperioden fram till att regeringen under våren 2010 publicerade en *handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag*.

Valet av material och vilka dokument som innefattats i studien är naturligtvis av stor betydelse för framställningen och följaktligen uppsatsens slutsatser. Föreliggande uppsats gör endast anspråk på att klarlägga en möjlig policyöverföring från EU-politiken utifrån belegg i svenska offentliga publikationer. Troligt är således att mer subtila policyinflenser har utelämnats i undersökningen och analysen. Eftersom *sociala företag* har beröringspunkter med ett flertal politikområden har det under arbetets gång varit svårt att riktigt veta i vilka sammanhang som företeelsen behandlats och uppmärksamats. Det är därmed möjligt att publikationer som faller utanför huvudfåran av offentliga dokument relaterade till *sociala*

företag och *arbetsintegrerande sociala företag* oavsiktligt har förbisetts. För att få en inblick i debattklimatet kring sociala företag har motioner som behandlar sociala företag eller arbetsintegrerande sociala företag likaså studerats. Denna granskning har emellertid främst syftat till öka förståelse för debattens inriktning och fokus. Analysen av motionerna har endast i en mycket begränsad omfattning inkluderats i den slutliga versionen av uppsatsen.

Material till undersökningsdelen har erhållits genom ett antal sökvägar. Exempelvis har sökningar gjorts via riksdagens hemsida, regeringens hemsida, Socialstyrelsens hemsida, Nuteks och Tillväxtverkets hemsidor men även sidor som mer direkt fokuserar på sociala företag och socialt företagande har nyttjats.² Vanliga sökord har varit: *social ekonomi*, *sociala arbetskooperativ*, *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag*. Att de centrala dokumenten många gånger gör historiska hänvisningar har även varit till stor hjälp vid kartläggningen av relevanta dokument.

Arbetet med att sammanställa och sammanfatta materialet vägledes av uppsatsens problemformulering. Fokus riktades därmed framförallt mot att finna belägg för möjliga influenser från europapolitiken och andra politiska miljöer. Att synliggöra hur begreppsapparaten kring sociala företag och arbetsintegrerande sociala företag utvecklats samt hur begreppen sammanlänkats med olika politikområden prioriterades likaså. Redogörelsen ska dock enbart betraktas som en möjlig tolkning och förekomsten av oavsiktliga, subjektiva inslag bör således uppmärksammas. Genom att tydligt hänvisa till valda källor ges läsaren emellertid en god möjlighet att kontrollera uppsatsens utsagor. Poängteras bör även att språkliga nyanser i viss mån kan ha gått förlorade under arbetet med sammanställningen.

Slutligen kan nämnas att analyskapitlet i huvudsak följer teorikapitlets struktur och upplägg. Undersökningens kronologiska skildring analyseras i kapitlet utifrån Dolowitz och Marsh ramverk samt i viss mån tankar kring europeisering.

² Som exempel kan nämnas www.sofisam.se , <http://knatte.kontrollpanelen.se/socialaforetag.nu/> , <http://www.coompanion.se/> .

4. Undersökning

Undersökningen inleds med en kronologisk skildring av den svenska policyformeringen kring *sociala företag* och mer specifikt *arbetsintegrerande sociala företag*. Den historiska beskrivningen fokuserar på hur begreppsapparaten kring sociala företag utvecklats och hur företeelsen sammanlänkats med olika politikområden. I den övergripande framställningen synliggörs likväl möjliga influenser från europapolitiken och andra politiska miljöer i allmänhet. För att åskådliggöra agendaformeringen innefattas i skildringen äldre publikationer som enbart i ringa omfattning behandlar sociala företag. Grundstommen i den sammanfattande beskrivningen utgörs av direktiv, motioner, utredningar och propositioner men även andra publikationer som kan anses ha en signifikant betydelse för den offentliga policyformeringen har innefattats. Varje enskilt stycke avslutas med en kort sammanfattning där tidsperiodens karaktäristiska drag lyfts fram.

4.1 Den svenska policyformeringen

4.1.1. Etableringen av begreppet social ekonomi

Begreppen *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* har sitt ursprung i det bredare begreppet *social ekonomi*. I november 1997 beslutade regeringen att det inom Inrikesdepartementet skulle tillsättas en arbetsgrupp med uppdraget att analysera villkoren för den sociala ekonomin samt belysa dess roll i samhället (IN 1998: A). I uppdraget framhölls flera anledningar till att en arbetsgrupp borde tillsättas. Inledningsvis betonade regeringen att arbetstillfällen potentiellt kunde skapas inom den sociala ekonomin. Likaså poängterades att möjligheten och förekomsten av statliga åtgärder riktade mot den sociala ekonomin förutsatte en distinkt begreppsdefinition. Att begreppet social ekonomi användes inom EU och då inte minst inom EG:s strukturfonder och de svenska strukturfondsprogrammen var ytterligare skäl som angavs (Ds 1998:48 s. 10).

Regeringsuppdrag resulterade dels i en delrapport ”Social ekonomi i EU-landet Sverige – tradition och förnyelse i samma begrepp” (Ds 1998:48) dels i slutrapporten ”Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt?” (Kulturdepartementet, 1999).

I delrapporten, som publicerades i juli 1998, presenterades en svensk definition av begreppet *social ekonomi*. Att begreppet social ekonomi varit en officiell term i EU sedan 1989 betonades i rapporten. EG:s strukturfonder och program har, enligt framställningen, varit av betydelse för den svenska etableringen av begreppet. (Ds 1998:48 s. 7). Enligt delrapporten hade en begreppsdefinition efterfrågats i samband med halvtidsutvärderingen av det svenska *Employmentprogrammet* och *Socialfondens mål 3* (Ds 1998:48 s. 18). I beskrivningen av hur

begreppet social ekonomi utvecklats anfördes att europeiska konferenser om social ekonomi anordnats, med medel från EG-kommissionen, sedan i mitten av 1980-talet (Ds 1998:48 s. 13 och 23). Någon entydig europeisk definition hade trots det inte etablerats utan inom EU brukades enbart avgränsningen *Cooperatives, Mutuals, Associations och Foundations* (CMAF) vilket kan översättas som *kooperativ, ömsesidiga företag, föreningar och stiftelser*. (Ds 1998:48 s. 13). I den historiska tillbakablicken poängterades att EG-kommissionen i juni 1997 antog ett förslag om åtgärder på nationell och europeisk nivå med syfte att stärka och främja den sociala ekonomin. I november samma år, vid EU:s sysselsättningsmöte i Luxemburg, antog stats- och regeringscheferna grundprinciper för medlemsstaternas sysselsättningspolitik 1998. Riktlinjerna stadgade att medlemsländerna skulle bejaka de sysselsättningsmöjligheter som den sociala ekonomin erbjuder. En annan följdverkning utgjordes av att arbetsgruppen om den sociala ekonomin formerades. Enligt framställningen hade riktlinjerna likväl betydelse för regeringens regionalpolitiska proposition ”Regional tillväxt – för arbete och välfärd” (1997/98:62). (Ds 1998:48 s. 14). I delrapporten underströks att den huvudsakliga anledningen till att intresset för den sociala ekonomin tilltagit i Sverige och i EU är att dessa verksamheter anses kunna skapa sysselsättning samt försörjning för människor som av någon orsak hamnat utanför den reguljära arbetsmarknaden (Ds 1998:48 s. 26).

När det gäller den svenska definitionen av social ekonomi betonades att begreppsdefinitionen borde vara präglad av ”svensk tradition och praktik” (Ds 1998:48 s. 29). Närbesläktade begrepp så som den *ideella sektorn, frivilligsektorn, tredje sektorn, folkrörelser* och *civilt samhälle* diskuterades men *sociala företag* eller *socialt företagande* omnämndes emellertid inte i uppräknningen (Ds 1998:48 s. 31-34). Lite längre fram i publikationen framhölls dock att det fanns ett nyväckt intresse för *samhällsnyttiga* eller *sociala företag* med inspiration från Skottland och Irland (Ds 1998:48 s. 35).

”Företagande med sociala syften som inte är organiserade i föreningar eller stiftelser är ovanligt i Sverige. Men försök görs att utveckla sådana verksamheter. Det finns dock ännu inga svenska associationsformer för allmännyttiga eller sociala företag, vilket finns i andra länder.”

(Ds 1998:48 s. 42).

I skildringen av den sociala ekonomin gjordes en uppdelning mellan ”gamla” och ”nya” verksamheter (Ds 1998:48 s. 54). Enligt indelningen utgjordes den gamla delen av den sociala ekonomin av stora och etablerade organisationer, däribland folkrörelser, som erbjuder stödåtgärder eller aktiviteter. Den nya delen innefattade verksamheter som eftersträvar att skapa *arbetstillfällen, sysselsättning* eller *service* samt andra *tjänster* (Ds 1998:48 s. 56 och s. 54). Ofta etableraras och drivs dessa verksamheter, enligt publikationen, i nära samklang med den offentliga sektorn (Ds 1998:48 s. 44). Arbetsgruppen förordade följande begreppsdefinition av social ekonomi:

”Den sociala ekonomin består av organiserade verksamheter som primärt har ett samhällligt ändamål och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. (Ds 1998:48 s. 9)

Slutrapporten ”Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt?” publicerades av Kulturdepartementet i december 1999 (Kulturdepartementet, 1999). I

arbetsgruppens slutrapport presenterades en ny och utvidgad definition av begreppet social ekonomi:

”Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

(Kulturdepartementet, 1999 s. 10).

En central orsak till att begreppsdefinitionen vidgades var att definitionens praktiska tillämpning och värde ifrågasatts under remissförfarandet (Kulturdepartementet, 1999 s. 35-36). I rapporten poängterades att arbetsgruppen var något tveksam till ett synsätt där verksamheterna inom den sociala ekonomin främst betraktas som en möjlig väg till nya arbetstillfällen. Enligt arbetsgruppen fanns det en identifierad tendens att den sociala ekonomin sammanlänkas med olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. (Kulturdepartementet, 1999 s. 15).

I framställningen betonades att erfarenheter från andra EU-länder borde beaktas samt att det var lämpligt att Sverige formulerar en EU-strategi för den svenska sociala ekonomin. Möjligheten att förmedla och sprida svenska erfarenheter underströks jämväl. (Kulturdepartementet, 1999 s. 207).

Enligt slutrapporten kunde två skiljaktiga perspektiv identifieras när det gällde synen på den sociala ekonomins betydelse och roll i samhället. Inom ”folkrörelseperspektivet” betonades självständigheten från offentlig sektor och organiseringen sker utifrån medlemmarnas intressen samt behov. Organisationerna företräder och ger röst åt medlemmarnas intressen samtidigt som de även bistår med service och erbjuder aktiviteter. ”Folkrörelseperspektivet” kontrasterades i framställningen mot ”EU-perspektivet”. Inom detta perspektiv riktades fokus mot organisationernas förmåga att komplettera den offentliga sektorn. Verksamheter inom den sociala ekonomin betraktas som potentiella uppdragstagare samt utförare av välfärdstjänster. Enligt arbetsgruppens resonemang återspeglade perspektivet en välfärdsmodell som skiljer sig från den svenska. I den svenska debatten har, enligt rapporten, kritiska röster framhållit att begreppet *social ekonomi* har etablerats som en följd av ”EU-perspektivets” spridning (Kulturdepartementet, 1999 s. 55-56).

Slutrapporten behandlade även huruvida den sociala ekonomin kan bidra till en ökad sysselsättning och regional utveckling. Här framhölls de nationella handlingsplanerna för sysselsättning och EU:s strukturfonder som betydelsefulla (Kulturdepartementet, 1999 s. 158, 163). I rapporten underströks att det i stor utsträckning är i anknytning till dessa EU-relaterade initiativ som begreppet *social ekonomi* har etablerats i Sverige (Kulturdepartementet, 1999 s. 159).

De svenska strukturfondsprogrammets relation till den sociala ekonomin beskrivs relativt ingående i slutrapporten. I framställningen betonades att det främst är socialfonden samt regionalfonden som påverkar den sociala ekonomin. (Kulturdepartementet, 1999 s. 167-168). Fem av EU:s målprogram presenterades; *Mål 2*, *Mål 3*, *Växtkraft Mål 4*, *Mål 5b* och *Mål 6*

(Kulturdepartementet, 1999 s. 168-169). När det gäller gemenskapsinitiativen så lyftes i slutrapporten fram betydelsen av programmen *Employment*, *Adapt* och *LEADER* (Kulturdepartementet, 1999 s. 168). I slutrapporten framhölls att de rådande programmen i viss mån förändras i och med den nya strukturfondsperioden 2000-2006. Exempelvis ersätts programmen *Employment* och *Adapt* med gemenskapsinitiativet *Equal* (Kulturdepartementet, 1999 s. 171). Slutrapporten presenterade likväl erfarenheter från redan genomförda strukturfondsprojekt. Enligt framställningen var det vanligt att de svenska myndigheterna använder projekten som exempel på innovativa och goda exempel. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och NUTEK har, enligt slutrapporten, exempelvis utgivit publikationer som ger en positiv bild av genomförda strukturfondsprojekt. (Kulturdepartementet, 1999 s. 171-172). I slutrapporten uppmärksammades att regeringen har tillsatt utredningar relaterade till EU:s strukturfonder (Dir. 1998:85, Dir. 1998:76, SOU 1999:24, SOU 1999:23). I slutrapportens rekommendationer betonas att strukturfonderna utgör en finansieringskälla som kan användas för att utveckla den sociala ekonomin i Sverige (Kulturdepartementet, 1999 s. 185-186). I rapportens avslutande del framhålls även att det är lämpligt att vidare utreda huruvida den sociala ekonomin kan bidra till en ökad tillväxt och fler arbetstillfällen (Kulturdepartementet, 1999 s. 195).

Redogörelsen visar tydligt att begreppet *social ekonomi* historiskt har haft beröringspunkter med EU-politiken. Likaså belyser skildringen det faktum att de offentliga publikationerna innan millenniumskiftet enbart i en mycket begränsad utsträckning behandlade förekomsten av *sociala företag*. Inte heller har begreppet *sociala företag* identifierats i några riksdagsmotioner under denna period.

4.1.2 Sociala företag och sociala arbetskooperativ

Socialstyrelsen publicerade i maj 2001 ett underlag från experter ”Socialt företagande. Om den sociala ekonomins dynamik. Exemplet Basta Arbetskooperativ” författad av Alec Carlberg, dåvarande styrelseordförande både i *Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende* och i *Basta Arbetskooperativ*. (Socialstyrelsen, 2001 s. 3). I rapporten beskrivs Basta Arbetskooperativ som ett socialt företag inom den sociala ekonomin. Enligt framställningen har begreppet *social ekonomi* sitt ursprung i Frankrike. Sedan 1989 är social ekonomi likväl ett officiellt begrepp inom EU. Carlberg poängterade dock att en svensk begreppsdefinition utarbetades så sent som 1999. (Socialstyrelsen, 2001 s. 7). Under framtagandet av begreppsdefinitionen fanns det, enligt Carlberg, två skiljaktiga synsätt. Med utgångspunkt i den svenska folkrörelsetraditionen förespråkades en bredare svensk definition av begreppet social ekonomi. Detta synsätt kom sedermera att gå segrande ur diskussionen och etableras som den officiella. Mot detta synsätt ställdes en snävare definition som tydligt sammanlänkade traditionellt företagande samt entreprenörskap med sociala mål. (Socialstyrelsen, 2001 s. 14). Valet av begreppsdefinition medförde att social ekonomi initialt blev en del av Kulturdepartementets ansvarsområden. Redan vid regeringsombildningen år 2000 flyttades frågan, enligt skriften, dock över till Näringsdepartementet (Socialstyrelsen, 2001 s. 14).

I rapporten förekom begreppen *socialt företagande* och *sociala företag* men några distinkta begreppsdefinitioner gavs emellertid inte (Socialstyrelsen, 2001 s. 13 och s. 15). Enligt Carlberg användes begreppen främst för att markera att denna typ av verksamheter innefattar inslag av traditionellt företagande (Socialstyrelsen, 2001 s. 13-14). I rapporten framhölls Basta Arbetskooperativ som ett exempel på socialt företagande och inriktningen på sysselsättning och rehabilitering blir därmed tydlig (Socialstyrelsen, 2001 s. 8). Enligt Carlberg finns det en hel del möjliga hinder för framväxten och utvecklingen av sociala företag. Som exempel från publikationen kan följande citat anföras:

”Hotbilder finns. Social ekonomi tenderar idag att bli mode. Det som kännetecknar mode är flyktighet. Moden kommer och moden går. Förutom att det är politiskt gångbart med social ekonomi så har möjliga bidrag ur EU:s socialfonder bidragit till dess popularitet.”

(Socialstyrelsen, 2001 s. 18).

På uppdrag av regeringen tillsattes den 7 mars 2002 en utredning med uppgiften att analysera ett flertal arbetsmarknadspolitiska program (Dir. 2002:22). I kommittédirektivet poängterades att *sociala arbetskooperativ* kunde vara en organisationsform som erbjuder möjligheter till företagande för personer med nedsatt arbetsförmåga. (Dir. 2002:22). Uppdraget fick förlängda tidsramar i och med tilläggsdirektivet Dir. 2003:95 (Dir. 2003:95). Kommittédirektiven resulterade i utredningen *”Arbetskraft”* (SOU 2003:95). I publikationen gavs en historisk tillbakablick där det framhölls att det sedan 1980-talet funnits en politisk ambition att främja kooperativa verksamheter (SOU 2003:95 s. 236). Likaså betonades att EU-medlemskapet inneburit en möjlighet att nyttja strukturfondsmedel vilket medfört utvecklingsmöjligheter för den sociala ekonomin (SOU 2003:95 s. 239 och 241). Enligt utredningen hade EU spelat en betydelsefull roll när det gällde framväxten av *sociala arbetskooperativ* (SOU 2003:95 s. 241). Utredningen behandlade eller omnämnde inte sociala företag utan fokus riktades mot att beskriva förutsättningarna för sociala arbetskooperativ (SOU 2003:95 s. 235-253).

Vid regeringssammanträdet den 7 mars 2002 beslutades likväl att en översyn skulle göras av Samhall AB:s verksamhet (Dir. 2002:34). Uppdraget som antog namnet *Samhallsutredningen* fick sin tidsram förlängd i och med direktivet 2003:04 (Dir. 2003:04). I direktivet gavs utredaren i uppdrag att rekommendera alternativa insatser lämpliga för de arbetshandikappade som inte kan erbjudas sysselsättning inom Samhall (SOU 2003:56 Bilaga 1). Den *sociala ekonomin* och *sociala kooperativ* uppmärksammades i framställningen. Begreppen *sociala företag* och *socialt företagande* användes dock inte. Möjligt var, enligt utredningen, att den sociala ekonomin och sociala kooperativ kunde ges en framtida roll när det gällde att utöka sysselsättningsutbudet för personer med funktionshinder. Dock poängterades det i framställningen att de praktiska erfarenheterna än så länge var tämligen begränsade. Enligt utredningen så hade de *sociala kooperativen* i Sverige främst aktualiserats i anslutning till EU:s strukturfonder och utvecklingsprogram (SOU 2003:56 s. 59-60). Arbetskooperativens målgrupper befann sig, enligt utredningen, ofta långt ifrån den reguljära arbetsmarknaden och verksamheten faller därmed både under såväl socialpolitiken som arbetsmarknadspolitiken. (SOU 2003:56 s. 198). I framställningens överväganden underströks att alternativa insatser till Samhall bör främjas bl.a. eftersom nya verksamheter kan kompensera en minskning av antalet

arbetstillfällena inom Samhall och motverka den rådande undersysselsättningen som identifierats i utredningen. Likaså framhölls att alternativa insatser kunde medföra att mer diversifierade och individanpassade arbetsuppgifter erbjöds den enskilde. Slutligen betonades att Samhall tycktes ha blivit ett allt dyrare alternativ i jämförelse med andra insatser. (SOU 2003:56 s. 201-202).

Under den första halvan av 00-talet började begreppen *sociala företag* och *socialt företagande* att omnämnas i offentliga publikationer men förekomsten var fortfarande tämligen begränsad. I ett flertal utredningar används istället det närbesläktade begreppet *sociala arbetskooperativ*. Sammanlänningen mellan EU-politiken och den *sociala ekonomin* samt de *sociala arbetskooperativen* är emellertid tydlig även under den här tidsperioden. Ett flertal motioner behandlar under denna tidsperiod *social ekonomi* och *sociala företag*. Nämnas kan exempelvis motion 2001/02: N306 som framhåller att begreppen social ekonomi samt socialt företagande är att betrakta som förhållandevis okända i Sverige. De sociala företagen skildras i motionen som en innovativ möjlighet inom arbetsmarknadspolitiken. Likaså anförs ”Vi i Sverige borde, som flera EU-länder, underlätta för den sociala ekonomins företag” (Motion 2001/02: N306).³ I motion 2004/05:A318 påpekas att de sociala företagens koppling till NUTEK och näringspolitiken är något diskutabel. ”Kopplingen till arbetsmarknadspolitiken och AMS är obefintlig på central nivå, trots att man på lokal nivå ofta arbetar med lösningar och projekt för arbetslösa.” (Motion 2004/05: A318).⁴ Motionen återspeglade det faktum att Nutek i mars 2004 fick projektägarskapet för Equal-projektet ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden”(Socialt företagande, 2012).

4.1.3. Ett ökat intresse för sociala företag

Vid regeringssammanträdet den 3 februari 2005 gavs en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som skulle underlätta ett återinträde på arbetsmarknaden för individer som var beroende av socialtjänstens försörjningsstöd (Dir. 2005:10). Uppdraget modifierades genom två tilläggsdirektiv (Dir. 2006:72 samt Dir. 2006:120), det senare på grund av regeringsskifte (SOU 2007:2).

I augusti 2005 publicerade Nutek broschyren ”Socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden”. Broschyren var en del av projektet ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden” inom gemenskapsinitiativet Equal. (Nutek, 2005). Eva Arvidsson, riksdagsledamot och ordförande i NTG Socialt företagande har skrivit förordet tillsammans med Kjell Jansson, dåvarande generaldirektör för Nutek (Nutek, 2005). I framställningen betonades att sociala företag genererat ”*hundratusentals arbeten i Europa*” (Nutek, 2005). Enligt publikationen skapade de svenska sociala företagen likaså allt fler arbetstillfällen. Att de sociala företagen är verksamma inom såväl av socialpolitikens, arbetsmarknadspolitikens och näringspolitikens ansvarsområden anförs även (Nutek, 2005). Enligt broschyren är ett socialt företag en *näringsverksamhet som:*

³ Motion 2001/02: N306 av Per Erik Granström (s), Laila Bäck (s), Helena Zakariasén (s) och Lilian Virgin (s).

⁴ Motion 2004/05: A318 av Ulf Holm (mp), Ingegerd Saarinen (mp), Mona Jönsson (mp).

- ”har som huvudsakligt ändamål att genom företagande integrera personer som står långt från arbetsmarknaden”
- ”huvudsakligen återinvesterar sina vinster i den egna verksamheten eller liknande verksamheter”
- ”skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt”
- ”är fristående från offentlig sektor” (Nutek, 2005).

Även om de sociala företagen, enligt ovanstående definition, ska vara fristående från offentlig sektor så poängterades i framställningen att verksamheterna trots allt kräver ett samarbete. De sociala företagen har, enligt broschyren, ”*alltid en relation till offentlig sektor*” (Nutek, 2005).

Regeringens skrivelse 2005/06:23 ”Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning” inom ramen för Europeiska unionens Lissabonstrategi, överlämnades i oktober 2005 (Skr. 2005/06:23). Handlingsprogrammet var det första efter Lissabonstrategins halvtidsöversyn och redogjorde för vidtagna alternativt planerade åtgärder under perioden 2005-2008. I framställningen betonades att sociala företag kunde spela en viktig roll när det gäller att integrera människor i arbetslivet och i samhället. I skrivelsen gjordes en referens till Equalprojektet ”Socialt företagande” (Skr. 2005/06:23 s. 44). Tidigare skrivelser om tillväxt- och sysselsättningsfrågor relaterade till EU hade i en mycket marginell utsträckning behandlat social ekonomi eller sociala företag och formuleringen kan därmed anses som central.⁵ I näringsutskottets betänkande 2005/06: NU11 behandlades ett antal relaterade motioner som fokuserade på social ekonomi och sociala företag (Betänkande 2005/06: NU11). Exempelvis avstyrktes två motioner (Betänkande 2005/06: NI3 samt 2005/06: N395) som framhöll behovet av en nationell handlingsplan för socialt företagande som en del av Sveriges Lissabonstrategi (Betänkande 2005/06: NU11).

I oktober 2005 överlämnade projektet *NTG Socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden* en rapport till Svenska ESF-rådet angående ”påverkan på den nationella politiken”. (Nutek, 2005b s. 1). I rapporten ges ett antal förslag på förändringar inom *arbetsmarknadspolitiken, näringspolitiken, socialpolitiken, integrationspolitiken, finanspolitiken* och *kommunpolitiken* relaterade till sociala företag och socialt företagande (Nutek, 2005b s. 1-6). Några av de frågor som behandlades var en *översyn av regelverk och praxis, offentlig upphandling, möjligheten till lönebidrag, nationell medfinansiering i EU projekt* samt frågor relaterade till *Samhall* (Nutek, 2005b s. 1-6). Efter bearbetning överlämnades rapporten till regeringen. (Nutek, 2005b s. 1).

I juli 2006 publicerade Nutek tillsammans med Coompanion rapporten ”Hur få fler sociala företag som utförare av offentliga tjänster? – en guide om offentlig upphandling” (Nutek, 2006). Framställningen var en del av Equalprojektet *Socialt företagande* (Nutek, 2006 s. 5). Enligt rapporten kan de sociala företagen bidra till att säkra den offentligt finansierade välfärdsservicen (Nutek, 2006 s. 3). I rapporten framhölls Storbritannien och Italien som goda internationella exempel när det gäller upphandling (Nutek, 2006 s. 28).

⁵ Se exempelvis Skr. 2001/02:187, Skr. 2002/03:60, Skr. 2003/04:60, Skr. 2004/05:60.

Regeringsuppdraget resulterade så småningom, efter tilläggsdirektiv, i utredningen *Från socialbidrag till arbete*, som publicerades i januari 2007. Där betonades att:

”Det mervärde som sociala företag kan tillföra både individen och samhället bör i högre grad tas tillvara inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.”

(SOU 2007:2 s. 25)

I utredningens nionde kapitel *Socialt företagande – arbete och mänsklig utveckling* betonades att sociala företag potentiellt kunde utgöra ett komplement till den traditionella arbetsmarknadspolitiken. Utredningen hänvisade till att projektet *Equal Socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden* identifierat över 170 sociala företag i Sverige. (SOU 2007:2 s. 219). I kapitlet framhölls att det sociala företagandet och socialt entreprenörskap genom EU:s strukturfondsprogram, och då främst Equal och Växtkraft Mål 3, sammanlänkats med arbetsmarknadsområdet. (SOU 2007:2 s. 220).

Enligt utredningen hade det, vid publikationens tillkomst, inte utvecklats någon distinkt definition av begreppet *socialt företagande* i Sverige. Några grundläggande principer framhölls emellertid i utredningen. Bland annat underströks att de sociala företagen ställer människorna i centrum och betonar *empowerment*, vilket översattes som *egenmakt* (SOU 2007:2 s. 220 och s. 235). De sociala företagen karaktäriserades även som ett alternativ samt komplement till marknaden och den offentliga sektorn. I denna roll hade verksamheterna, enligt utredningen, potential att skapa nya arbetstillfällen samt integration på arbetsmarknaden (SOU 2007:2 s. 220). En sammanlänkning görs således i utredningen mellan *sociala företag* och arbetsmarknadspolitik. Att de sociala företagen bedriver näringsverksamhet med andra mål än vinstintresse och delvis finansieras av den offentliga sektorn anfördes som grundläggande (SOU 2007:2 s. 221). Närheten mellan begreppen *sociala arbetskooperativ* och *sociala företag* underströks likaså i utredningen (SOU 2007:2 s. 221-222). Enligt utredningens resonemang betraktades sociala företag som ett övergripande begrepp som innefattande underkategorierna *arbetskooperativ*, *ideella föreningar* samt *stiftelser* (SOU 2007:2 s. 398). I utredningen skildrades internationella erfarenheter av social ekonomi. Studieresor till Italien med fokus på utvecklingen av kooperativa verksamheter nämndes i beskrivningen av den svenska utvecklingen (SOU 2007:2 s. 223). En referens till EMES återfinns även i kapitlet och en kortfattad jämförelse mellan Storbritannien, Italien och Sverige presenterades (SOU 2007:2 s. 224-225). I jämförelsen framhölls bland annat att kooperativen i Sverige haft en svagare företagskultur och oftare startats utifrån offentliga initiativ (SOU 2007:2 s. 226). När det gäller finansieringen av de sociala arbetskooperativen så betonades att flertalet startats som *Mål 3* eller *Employment-projekt* med kommuner, länsarbetsnämnder och Försäkringskassan som medfinansierare. I utredningen poängterades att medel från EU utgör den vanligaste formen av etableringsbidrag till sociala arbetskooperativ. (SOU 2007:2 s. 229). I utredningens överväganden, bedömningar och förslag framhölls att de sociala företagen borde ges en ökad betydelse inom arbetsmarknadspolitiska insatser och den arbetslivsinriktade rehabiliteringen (SOU 2007:2 s. 295). I denna del av utredningen återfinns följande citat:

”Det sociala företagandet har hittills varit av mindre omfattning i Sverige jämfört med andra länder inom EU. Mycket tyder dock på att socialt företagande kan spela en betydligt större roll för att ge

arbete och välfärd för den grupp medborgare som i dag står lite längre från arbetsmarknaden.”
(SOU 2007:2 s. 295).

Regeringen fattade den 22 november 2007 beslut om att ge Verket för Näringslivsutveckling (Nutek) i uppdrag att tillsammans med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialstyrelsen utarbeta ett *tvärsektoriellt programförslag* med syftet att främjar etableringen och framväxten av sociala företag i Sverige (Näringsdepartementet, 2007). I regeringsbeslutet framhölls att sociala företag i Sverige och andra europeiska länder hade varit framgångsrika i att skapa sysselsättning för människor som står långt från den reguljära arbetsmarknaden. I uppdraget betonades att det tvärsektoriella programförslaget skulle innefatta en bedömning av huruvida det finns relevanta erfarenheter från andra länder som kan användas i Sverige (Näringsdepartementet, 2007).

I regeringsbeslutet gavs följande skildring av *socialt företagande*:

”En ofta förekommande definition på socialt företagande är ett företagande som har som övergripande mål att integrera människor som har svårighet att få jobb på arbetsmarknaden som arbetstagare och företagare. Socialt företagande skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, anställning, avtal eller andra former av kontrakt. Företagen återinvesterar i huvudsak vinsterna i den egna eller liknande verksamheter. De sociala företagen är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.”

(Näringsdepartementet, 2007).

Skrivelsen 2007/2008:23 ”Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning - Uppföljningsrapport 2007” som inlämnades dagen efter regeringsbeslutet fokuserade emellertid, precis som den tidigare skrivelsen 2006/07:23, inte i någon högre utsträckning på vare sig *social ekonomi* eller *sociala företag* (2007/2008:23).

Framställningen ”Framtidens företagande. Om socialt företagande och entreprenörskap” publicerades i december 2007 av Nutek i samarbete med Europeiska socialfonden och Socialt företagande (Nutek, 2007). Förordet var skrivet av Sune Halvarsson, dåvarande tf generaldirektör på Nutek och Eva Arvidsson som var ordförande i NTG Socialt företagande. (Nutek, 2007). Alec Carlberg har författat publikationens huvudtext. I framställningen är sammanlänkningen mellan sociala företag och arbetsmarknadspolitiken påtaglig (Nutek, 2007 s. 8 och 15). I skriften poängterades även att det, enligt publikationen, funnits en missriktad och obefogad skepsis mot socialt företagande (Nutek, 2007 s. 10). Följande citat anför:

”En tidigare arbetsmarknadsminister uttryckte sin tveågsna inställning på en konferens i Stockholm hösten 2005. Ministern medgav ärligt att han inte satt sig in i vad socialt företagande stod för, och att han tidigare haft en känsla av att det kunde vara ett av EU influerat försök att underminera den svenska arbetsmarknadsmodellen som bl.a. bygger på nära samarbete mellan arbetsmarknadens parter. Han var säkert inte ensam om sina funderingar om vad det sociala företagandet skulle få för effekter för svensk arbetsmarknad. Med en förenklas världsbild kan man tänka sig att den politiska högern skulle välkomna allt som kallas företagande medan den politiska vänstern skulle förhålla sig mer kallsinnig. Att högern välkomnar företagande är kanske inte så uppseendeväckande. Om vänstern däremot inte ser maktaspekten i det sociala företagandet är det ett uttryck för historielöshet.”

Även i den här publikationen betonades att det finns lärdomar att hämta från andra EU-länder. Som föregångsnationer framhölls Spanien, Italien och Belgien med även brittiska initiativ skapade av Tony Blair respektive Gordon Brown lyftes fram. (Nutek, 2007 s. 17) När det gäller finansieringen av sociala företag så anfördes att det är den offentliga sektorn eller EU som bistår med kapital (Nutek, 2007 s. 39). I ett appendix till publikationen beskriver Jaques Defourney, professor och dåvarande ordförande för EMES' europeiska nätverk, hur begreppet *sociala företag* kan definieras (Nutek, 2007 s. 69-78).

I januari 2008 beslutade regeringen att gemensamt ge Försäkringskassan samt Arbetsförmedlingen i uppdrag att bedriva försöksverksamhet med alternativa insatser för långtidssjukskrivna. Inom försöksverksamheten anlätades *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* som utförare (S2008/702/SF). Ett närliggande projekt, RESA-projektet, som riktar sig mot personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av psykisk funktionsnedsättning, initierades därefter under 2009. RESA-projektet kommer att pågå till 2014 (SOU 2012:31 s. 141).

I februari 2008 publicerade Nutek skriften "Socialt företagande – en bransch i tillväxt". Förordet var skrivet av Sune Halvarsson, dåvarande tf generaldirektör på Nutek, och Eva Johansson, projektledare. I framställningen skildrades praktiska lärdomar men slutsatser från Equal-projektet "Socialt företagande – vidgar arbetsmarknaden" presenterades likväl (Nutek, 2008). I förordet anfördes att Equal-projektet resulterat i att regeringen 2007 gav Nutek i uppdrag att utarbeta ett tvärsektoriellt programförslag (Nutek, 2008).

Publikationen utgår från följande definition av *sociala företag*:

- "Sociala företag driver näringsverksamhet med målet att integrera människor i samhälle och arbetsliv".
- "De skapar delaktighet för medarbetarna".
- "De återinvesterar sina vinster i egen eller liknande verksamheter".
- "De är fristående från offentlig sektor".

(Nutek, 2008 s. 3).

Enligt framställningen fanns det, vid denna tidpunkt 2008, 150 sociala företag i Sverige som sammantaget sysselsatte drygt 4000 personer (Nutek, 2008 s. 3-4). När det gällde de sociala företagens affärsverksamhet så gavs en tvådelad beskrivning. Dels får de sociala företagen intäkter från rehabiliterings- och arbetsmarknadsinriktade tjänster som säljs till offentlig sektor. Dels produceras varor eller tjänster som avyttras på marknaden, antingen till privatpersoner, företag eller till offentlig sektor (Nutek, 2008 s. 4-5). I skriftens avslutande del beskrevs ett antal identifierade hinder som anses motverka de sociala företagens utveckling och spridning. Förslag till möjliga lösningar presenterades jämväl i framställningen. Bland annat betonades att finansieringen av sociala företag kan utgöra ett potentiellt hinder men att medel från den Europeiska Socialfonden 2007-2013 troligtvis kan nyttjas. Kravet på medfinansiering framhölls emellertid som problematiskt. Att de sociala företagens möjligheter vid offentlig upphandling borde förbättras påpekades likaså. I skriften betonades att

möjligheten till upphandling med social hänsyn redan förelåg men att denna möjlighet i praktiken inte fått något riktigt genomslag. Att ingen enskild myndighet eller aktör hade ansvaret för att främja sociala företag och socialt företagande framhölls i publikationen även som en ofördelaktig lösning. (Nutek, 2008 s. 41-43).

Regeringens uppdrag om att utarbeta ett *tvärsektoriellt programförslag* resulterade i publikationen ”Programförslag för fler och växande sociala företag” som publicerades av Nutek i maj 2008 (Dnr 012-2007-4248). Programförslaget var utvecklat i samråd med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialstyrelsen. Även Sveriges Kommuner och Landsting, Samhall och andra aktörer hade, enligt publikationen, bidragit med tankar till programförslaget. (Nutek, 2008b). I framställningen betonades att man under arbetet med det tvärsektoriella programförslaget tagit hänsyn till erfarenheter från temagruppen ”NTG Socialt företagande – vidgar arbetsmarknaden” (Nutek, 2008b s. 15). Enligt programförslaget har de sociala företagen bidragit till att skapa sysselsättning för individer som står långt från den reguljära arbetsmarknaden (Nutek, 2008b s. 17). I skildringen av de sociala företagens ursprung framhålls att de möter ett behov och en efterfrågan som varken tillgodoses av det offentliga eller marknaden (Nutek, 2008b s. 18). I programförslaget återges EMES begreppsdefinition (Nutek, 2008b s. 19). Likväl betonades att det sociala företagandet i Sverige har haft karaktären av en kooperativ rörelse i nära symbios med offentlig verksamhet. Än en gång framhölls att de svenska sociala företagen har en relativt kort historia som influerats av utvecklingen i Italien. (Nutek, 2008b s. 19 och s. 24). Även erfarenheter från Storbritannien och Finland skildras (Nutek, 2008b s. 24). I programförslaget presenterades en rad förslag på hur Sverige kan få fler sociala företag med verksamhet inom arbetsmarknad och re-/habilitering (Nutek, 2008b s. 47-48).

I oktober 2008 publicerade regeringen skrivelsen 2008/09:34 ”Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008-2010” (Skrivelse 2008/09:34). I publikationen omnämndes sociala företag ett flertal gånger. Bland annat framhölls:

”En av regeringens viktigaste uppgifter är att bryta det utanförskap som präglar många människors liv. Sociala företag som företagsform har i Sverige och andra europeiska länder visat sig kunna bidra till att skapa arbete för människor som står långt från arbetsmarknaden.”

(Skrivelse 2008/09:34 s. 66).

I skrivelsen refererades även till verksamheter som på lokal nivå startat inom EU-programmen Equal (Skrivelse 2008/09:34 s. 66).

I mitten av 00-talet ökade intresset för sociala företag i Sverige markant. Ett flertal offentliga publikationer behandlade företeelsen och begreppet *sociala företag*, inte sällan med en stark koppling till arbetsmarknadspolitik eller arbetsmarknadspolitiska insatser. Nuteks betydelse för policyutvecklingen kring sociala företag blir påtaglig i och med projektägarskapet för ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden”, inom gemenskapsinitiativet Equal. (NTG står för *nationell temagrupp*.) Projektet kom att pågå mellan mars 2004 och 2007. Ordförande för projektet var Eva Arvidsson, riksdagsledamot (s). (Socialt företagande, 2012).

Som övergripande mål för projektet framhölls:

”Projektets övergripande mål är att förbättra förutsättningarna för diskriminerade grupper att etablera sig på arbetsmarknaden genom socialt företagande. För att nå dit vill vi åstadkomma förändringar i främst närings- och arbetsmarknadspolitiken men också på integrations-, social- och skattepolitikens områden” (Socialt företagande, 2012).

I de behandlade publikationerna omnämns likaså ett flertal gånger den Europeiska Socialfonden och olika Equal-projekt som betydelsefulla för den svenska utvecklingen av sociala företag. Även erfarenheter från Italien, Storbritannien, Finland, Spanien, Belgien framhålls. En stor mängd motioner behandlar under perioden sociala företag. Som exempel kan framhållas motion 2005/06: N394, författad av bland andra Eva Arvidsson, som betonar att EU spelat en central och strategiskt viktigt roll för framväxten av sociala företag i Sverige. I motionen påpekas även att erfarenheter från *Växtkraft mål 3* och *Equal* bör tillvaratas i den ordinarie politiken (Motion 2005/06: N394).⁶

4.1.4 Arbetsintegrerande sociala företag

I november 2008 kom ett regeringsbeslut där Nutek, i samarbete med Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen och Försäkringskassan, gavs i uppdrag att under perioden 2008-2009 utföra informationsinsatser om socialt företagande (Socialdepartementet, Regeringsbeslut S2008/10036/SF, 2008). En handbok med information om hur sociala företag kan bidra till rehabilitering och sysselsättning skulle även publiceras inom ramen för uppdraget. I regeringsuppdraget betonades att sociala företag kan erbjuda sysselsättning för personer som står lång ifrån den reguljära arbetsmarknaden och riskerar ”permanent utanförskap” (Socialdepartementet, Regeringsbeslut S2008/10036/SF, 2008). I Tillväxtverkets programplan för informations- och kunskapsinsatserna framhölls att arbetsintegrerande sociala företag tidigare belysts inom Equal-projektet ”NTG Socialt företagande – vidgar arbetsmarknaden” som pågick under 2004-2007 (Tillväxtverket, 2009 s. 3). Informations- och kunskapsinsatserna skulle, enligt programplanen, utgå från den definition av arbetsintegrerande sociala företag som utarbetats inom Equal-projektet (Tillväxtverket, 2009 s. 9). Följande definition angavs:

”Arbetsintegrerande sociala företag är företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor/eller tjänster):

- *med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete i arbetsliv och samhället*
- *som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt*
- *som i huvudsak återinvesterar sina vinster i den egna eller i liknande verksamheter*
- *företag som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet ”*

(Tillväxtverket, 2009 s. 9)

⁶ Motion 2005/06: N394 av Eva Arvidsson (s), Hillevi Larsson (s), Inger Jarl Beck (s).

I augusti 2009 publicerade Tillväxtverket skriften ”Sociala företag behövs! En skrift om sociala företag – en väg till arbete, nya affärsidéer och rehabilitering” (Tillväxtverket, 2009). Framställningen fokuserade på *arbetsintegrerande sociala företag* och syftade främst till kunskaps- och informations-spridning (Tillväxtverket, 2009 s. 3). Ett flertal företrädare för berörda organisationer samt myndigheter intervjuades i skriften. Exempelvis så gav Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialstyrelsen sin syn på behovet av arbetsintegrerande sociala företag. (Tillväxtverket, 2009). I skriften framhöll Bertil Lidfeldt, strateg på Arbetsförmedlingen, att allt fler personer utförsäkrats från A-kassan och att det därför finns ett behov av att skapa fler arbetstillfällen. Enligt framställningen kan sociala företag vara ett alternativ när det gäller att möta det växande behovet av sysselsättning inom framförallt Fas 3-insatser (Tillväxtverket, 2009 s. 11).

Regeringen lade den 15 oktober 2009 fram skrivelsen 2009/10:34 ”Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning - uppföljningsrapport 2009”. I publikationen gjordes dels en mycket kortfattad och i huvudsak beskrivande redogörelse av sociala företag och socialt företagande (Skr. 2009/10:34 s. 60). Dels framhölls att en försöksverksamhet påbörjats där sociala företag anlitas som utförare med uppgiften att stödja långtidssjukskrivna tillbaka till arbete (Skr. 2009/10:34 s. 57-58).

Den 26 november 2009 överlämnades propositionen ”En politik för det civila samhället” (Prop. 2009/2010:55). I propositionen framhölls att folkrörelsepolitiken och dess mål nu ersätts med en politik för det civila samhället (Prop. 2009/2010:55). Propositionens åttonde kapitel ”Entreprenörskap inom det civila samhället” inleddes med en förklaring av begreppet *social ekonomi* men framställning behandlade likväl *sociala företag* (Prop. 2009/2010:55 s. 84-101). *Sociala företag* gavs i propositionen följande definition:

”Med *sociala företag* avses i propositionen sådana företag som bedriver näringsverksamhet i syfte att integrera människor som har svårt att komma in i samhälle och arbetsliv, som skapar delaktighet för medarbetarna, som har ingen eller begränsad vinstutdelning och som är fristående från den offentliga sektorn.”

(Prop. 2009/2010:55 s. 31).

Enligt propositionen kan initiativet till sociala företag komma från det *civila samhället*, en *grupp medborgare* eller den *offentliga sektorn* (Prop. 2009/2010:55 s. 86). I propositionen framhölls att de sociala företagen ska vara organisatoriskt fristående från offentlig sektor. Samtidigt poängterades dock att de sociala företagen i Sverige generellt har vuxit fram som sociala kooperativ i ett nära samarbete med offentlig verksamhet (Prop. 2009/2010:55 s. 86). Det närbesläktade begreppet *samhällsentreprenörskap* introducerades likväl i propositionen. I publikationen betonades att samhällsentreprenörskap inte medför krav på en begränsad vinstutdelning och således ligger närmare näringslivssfären (Prop. 2009/2010:55 s. 87). Att den sociala ekonomin tangerar ett flertal politikområden tydliggjordes i propositionen. Bland annat skildrades hur den sociala ekonomin påverkade den regionala utvecklingen, integrationsfrågor och arbetsmarknadspolitiken (Prop. 2009/2010:55 s. 84-101). I propositionen underströks att sociala företag och det civila samhället sedan 2007 utför uppdrag inom det arbetsmarknadspolitiska programmet *jobb- och utvecklingsgarantin* (Prop. 2009/2010:55 s. 95).

Likaså framhölls att det svenska ESF-rådet, inom ramen för det nationella strukturfondsprogrammet, hade utlyst 30 miljoner kronor för kompetensutveckling riktad mot dessa annordnare (Prop. 2009/2010:55 s. 95). I propositionen gavs en historisk skildring av policyformeringen inom Nutek (Tillväxtverket). Equalprojektet *NTG Socialt företagande – vidgar arbetsmarknaden*, som pågick under perioden 2004-2007, framhölls som betydelsefullt för policyutvecklingen (Prop. 2009/2010:55 s. 96).

I slutet av 00-talet sammanlänkas de sociala företagen allt tydligare med arbetsmarknadspolitiken och arbetsmarknadspolitiska insatser. Klart är även att begreppet *arbetsintegrerande sociala företag* börjar etablera sig i den offentliga/politiska diskursen. Även under denna period behandlar ett flertal motioner frågor relaterade till sociala företag och det politiska intresset för frågan tycks utifrån denna observation kvarstå.⁷

4.1.5. Handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag

Regeringen beslutade den 22 april 2010 om en *handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag* (Näringsdepartementet (N2010/1894/ENT), 2010). Syftet med handlingsplanen var att "*underlätta för växande och fler arbetsintegrerande sociala företag*" (Näringsdepartementet, 2010 s. 1). I handlingsplanen gjordes en distinktion mellan *sociala företag* i allmänhet och *arbetsintegrerande sociala företag* (Näringsdepartementet (N2010/1894/ENT), 2010 s. 2). I publikationen betonades att arbetsintegrerande sociala företag påverkas av beslut inom närings-, social-, socialförsäkrings, arbetsmarknads- och finanspolitiken (Näringsdepartementet (N2010/1894/ENT), 2010 s. 2). Med begreppet *arbetsintegrerande sociala företag* avsågs i handlingsplanen företag som bedriver näringsverksamhet utifrån följande kriterier:

- "*med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle*"
- "*som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt*"
- "*som i huvudsak återinvesterar sina vinster i den egna eller liknande verksamheter*"
- "*företag som är organisatoriskt fristående från offentlig sektor*"

(Näringsdepartementet (N2010/1894/ENT), 2010 s. 2-3).

Ett flertal insatser förordades i handlingsplanen. Exempelvis framhölls betydelsen av att en *förordning om arbetsintegrerande sociala företag* inrättas. Som skäl angavs att en förordning krävs för att kunna nyttja EU:s allmänna gruppundantagsförordning för statligt stöd (Förordning (EG) nr 800/2008). Likaså poängterades att en förordning skulle fastställa en officiell definition av begreppet *arbetsintegrerande sociala företag*. (Näringsdepartementet (N2010/1894/ENT s. 3), 2010 s. 3). Enligt handlingsplanen var det likväl av vikt att finansieringen och de ekonomiska stöden till arbetsintegrerande sociala företag analyserades. Verksamheternas möjlighet att lämna

⁷ Se exempelvis: Motion 2009/10: N406, Motion 2009/10: N407, Motion 2009/10: N380, Motion 2009/2010: N430, Motion 2008/2009: A360, Motion 2008/2009: N344.

anbud i offentliga upphandlingar krävde, enligt handlingsplanen, även ytterligare utredning. Kunskaps- och informationsspridning samt utvecklingen av statistik betonades jämväl i handlingsplanens insatsbeskrivning. (Näringsdepartementet (N2010/1894/ENT), 2010 s. 3-5). Många av förslagen har sitt ursprung i det tvärsektoriella programförslaget som tidigare publicerats av Nutek (Näringsdepartementet (N2010/1894/ENT), 2010 s. 1).

Med anledning av handlingsplanen gavs Tillväxtverket den 28 juni 2010 i uppdrag att genomföra ett urval av de insatser som tidigare förordats. I samverkan med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan publicerade Tillväxtverket, som en följd av uppdraget, en rapport i mars 2010. I rapporten nämndes att det finns ett flertal likheter mellan den verksamhet som bedrivs av *arbetsintegrerande sociala företag* och Samhall (Tillväxtverket, 2010 s. 3). Likaså framhölls att arbetsintegrerande sociala företag i många fall är anordnare inom olika arbetsmarknadspolitiska program (Tillväxtverket, 2010 s. 4). I rapporten anfördes att ett flertal arbetsintegrerande sociala företag har etablerats i Sverige med hjälp av medel från Europeiska Socialfonden (ESF) (Tillväxtverket, 2010 s. 1-2 s. 13).

I februari 2011 gav regeringen Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, i uppdrag att utreda ”arbetsintegrerande sociala företags användning av statliga finansieringsinstrument samt behoven av statliga insatser inom finansieringsområdet” (Tillväxtanalys, 2011 s. 7). Uppdraget åtföljdes i december 2011 av rapporten ”Arbetsintegrerande sociala företag – användning och behov av statliga finansieringsstöd” (Tillväxtanalys, 2011). Rapporten var författad av analytikern Ulf Tynelius (Tillväxtanalys, 2011 s. 3). I rapporten definierades begreppet *sociala företag* med hjälp av den begreppsdefinition som utvecklats inom det europeiska forskarnätverket EMES. (Tillväxtanalys, 2011 s. 18). När det gällde begreppsdefinitionen av *arbetsintegrerande sociala företag* så återgavs den ordalydelse som fastslogs i regeringens handlingsplan (Tillväxtanalys, 2011 s. 19-20). I rapporten anfördes likväl att dessa verksamheter i många fall vuxit fram i en nära symbios med offentlig sektor samt att influenser från Italien samt den gemensamma EU-politiken varit av betydelse (Tillväxtanalys, 2011 s. 19). I skildringen av offentliga finansieringskällor så framhölls det att många sociala företag har etablerats med hjälp av medel från Socialfonden. (Tillväxtanalys, 2011 s. 35).

I rapportens analysdel problematiserades de arbetsintegrerande sociala företagens verksamhet. Ett resonemang fördes kring huruvida arbetsintegrerande sociala företag främst har som syfte att integrera människor i arbetslivet eller producera tjänster/varor. Närheten till den konkurrensutsatta marknaden varierade, enligt rapporten, mellan olika verksamheter och att de arbetsintegrerande sociala företagen utgör en heterogen grupp poängterades i framställningen. I rapporten framhölls att det många gånger är svårt att veta vad som utgör företagets kärnverksamhet och huvudsakliga syfte. (Tillväxtanalys, 2011 s. 62-64, 73). Likaså är det inte helt enkelt att otvetydigt placera de arbetsintegrerande sociala företagen inom ett specifikt politikområde. I rapporten anfördes att det därmed finns ett flertal möjliga och alternativa mål för regeringens politik. Främst står valet mellan en näringspolitisk inriktning eller ett fokus på social- och arbetsmarknadspolitik. I rapportens slutsats betonades att valet av inriktning och målsättning bör tydliggöras och vara föremål för en politisk avvägning (Tillväxtanalys, 2011 s. 73).

Tillväxtverket gav i april 2012 ut publikationen ”Företagen som öppnar dörren till arbetslivet. Arbetsintegrerande sociala företag i Sverige 2012” (Tillväxtverket, 2012). Enligt publikationen startade de första svenska sociala arbetskooperativen i slutet av 1980-talet. Att intresset för denna typ av verksamheter intensifierats under de senaste tio åren poängterades dock i framställningen. Under denna period introducerades och etablerades, enligt publikationen, även begreppet *arbetsintegrerande sociala företag*. (Tillväxtverket, 2012 s. 6). I skriften framhölls att det år 2012 finns nästan 300 arbetsintegrerande sociala företag i Sverige (Tillväxtverket, 2012 förord samt s. 6).

I utredningen ”Sänkta trösklar – högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet” som publicerades i maj 2012 behandlades utformningen av arbetsmarknadspolitiska insatser för personer med funktionsnedsättning (SOU 2012:31). I kapitel 4.7 skildrades frågan i relation till den *sociala ekonomin* och *sociala företag*. Ett flertal referenser till EU-politiken återfinns i kapitlet. Bland annat framhölls att framväxten av sociala företag har möjliggjorts genom *Equal* samt *Växtkraft Mål 3* (SOU 2012:31 s. 137). Likaså poängterades att EU-kommissionen i oktober 2011 publicerat ett meddelande om *initiativ för socialt företagande* (KOM (2011) 682 slutlig) (SOU 2012:31 s. 137). Enligt kapitlet samarbetar Arbetsförmedlingen med sociala företag både inom den ordinarie verksamheten och inom särskilda projekt samt uppdrag (SOU 2012:31 s. 141). Sammanfattningsvis så betonades i utredningen att de sociala företagen har ökat sitt utbud av insatser och sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, men att antalet deltagare fortfarande är begränsat (SOU 2012:31 s. 143).

Att regeringen under våren 2010 valde att presentera en handlingsplan för just arbetsintegrerande sociala företag bekräftar den nära sammanlänknings mellan sociala företag och arbetsmarknadspolitiken som tidigare identifierats. En tydligare distinktion mellan sociala företag generellt och arbetsintegrerande sociala företag kan likväl skönjas under 10-talets inledande år.

5. Analys

Skildringen av den svenska policyformeringen visar tydliga tecken på influenser från den europeiska nivån. Undersökningen ger framförallt stöd för att projekt med anknytning till EU:s strukturfondsprogram och då främst Europeiska Socialfonden (ESF) har haft betydelse. Det politiska intresset för *sociala företag* tilltog i mitten av 00-talet och troligt är att projektet ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarkanden”, inom gemenskapsinitiativet Equal, varit av avgörande betydelse. Likaså har referenser till forskningsnätverket EMES återkommit i ett flertal publikationer. Förekomsten av policyöverföring via de nationella handlingsplanerna för sysselsättning är dock mindre märkbar under den studerade tidsperioden.

Genom strukturfonderna och då främst socialfonden har etableringen av *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* främjats i Sverige. Utan etableringen och förekomsten av dessa lokalt och regionalt förankrade företag vore det kanske svårt att motivera en nationell handlingsplan. EU-influenserna är således mångbottnade. Dels har uppstarten av sociala företag och arbetsintegrerande sociala företag befrämjats och finansierats inom en rad olika EU- projekt, dels har europeiska erfarenheter synliggjorts och förmedlats via exempelvis den nationella temagruppen. I ett flertal publikationer motiveras den förordade politiken med hänvisning till sociala företag som etablerats med hjälp av EU:s strukturfonder.

Att policys relaterade till *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* tangerar ett flertal politikområden har betonats i undersökningen. Ett flertal departement och myndigheter har varit involverade och aktiva i frågan. Att Nutek blev projektägare till ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden” kan tyckas underligt eftersom frågan i huvudsak behandlar spörsmål relaterade till arbetsmarknadspolitik. Händelsen kan samtidigt betraktas som central för policyformeringens fortsatta utveckling. Med ett aktörscentrerat perspektiv kan likaså Eva Arvidssons centrala roll uppmärksammas. Arvidsson var ordförande i projektet ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden” och förmedlade i en rad riksdagsmotioner erfarenheter från arbetet. När det gäller centrala aktörer kan så kan även nämnas att Alec Carlbergs namn förekommit ett flertal gånger i undersökningen. Övriga aktörsgrupper som identifierats i uppsatsen är framförallt *folkvalda representanter*, *byråkrater/statstjänstemän*, *experter* och *företrädare för den sociala ekonomin*. Med vald metod har det emellertid varit svårt att utröna aktörernas motiv och bevekelsegrunder. Lämpligt vore följaktligen att med utgångspunkt i den gjorda kartläggningen genomföra kompletterande intervjuer med involverade aktörer. Att det funnits ett vidgat utrymme för aktörer inom den sociala ekonomin att påverka policyformeringen är således en möjlig, men än så länge i sammanhanget obevisad, tolkning.

Med utgångspunkt i Bennetts resonemang så är det utifrån undersökningens resultat tydligt att det i Sverige funnits en medvetenhet om förekomsten av policys relaterade till *sociala företag* samt *arbetsintegrerande sociala företag* i andra politiska miljöer. Likaså har den svenska politiska policydiskursen kring *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag*

innefattat resonemang kring policyerfarenheter från andra europeiska länder. (Bennett, 1997). Ett antal länder har framhållits som föregångsnationer och goda exempel, ofta nämns Italien och Storbritannien. Möjligt är att policyöverföringen skett direkt från dessa medlemsländer till Sverige utan inblandning av EU som förmedlande part. Utifrån undersökningen är det dock troligt att EU-politiken trots allt har haft betydelse för spridningen av kunskap, idéer och policys relaterade till *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag*. Att den svenska policyformeringen och utvecklingen skulle bero på externa moderniseringsfaktorer betraktas som mindre sannolikt och inga tydliga belägg för en sådan tolkning har återfunnits i undersökningen. Möjligt är att den ekonomiska krisen i kombination med en kostsam offentligt finansierad service skulle kunna medföra att *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* betraktas som en politisk lösning i ett flertal länder. Att dessa faktorer helt skulle kunna förklara den svenska utvecklingen är emellertid föga troligt. Huruvida inhemska faktorer kan förklara policyformeringen är en annan fråga som behandlas av Bennett. Att det finns beröringspunkter mellan EU-politiken och den svenska policyformeringen är uppenbart. Policyöverföringen har emellertid en komplex och något otydlig karaktär där utrymmet för omtolkningar och anpassningar kan betraktas som stort. Att den svenska policyformeringen och regeringens handlingsplan enbart är ett resultat av policyöverföring är således inte sannolikt och *kopiering* kan därmed uteslutas. När det gäller graden av policyöverföring är det troligtvis snarare tal om *efterliknande*, *inspiration* eller möjligen *kombinationer* (Dolowitz & Marsh, 2000). Utifrån Dolowitz och Marsh kontinuum tycks processen likaså ligga närmare *frivilligt lärande* än *påtvingad policyöverföring* (Dolowitz & Marsh, 2000). Unalans beskrivning av policyöverföring inom EU tycks stämma väl överens med undersökningens resultat (Unulan, 2009). Eventuellt bör därmed den studerade policyöverföringen betraktas som *framförhandlad* (Dolowitz & Marsh, 2012).

Att governancesituationen påverkat policyöverföringen är likaså värt att begrunda. Nätverkstanken kan väl relateras till de nationella temagrupperna inom Equal. Att policyöverföringen varit en relativt utdragen process med en gradvis påverkan på den nationella nivån tydliggörs i undersökningen.

Kanske är det även så att policyöverföringen främst har nyttjats för att skapa legitimitet och motivera inhemska policyval. Att alliansregeringen valde att presentera en handlingsplan som var begränsad till *arbetsintegrerande sociala företag* kan tolkas som en influens från EU-politiken. Regeringens fokus ligger väl i linje med den utveckling i övriga Västeuropa som tidigare identifierats av exempelvis Defourny och Nyssens samt Kerlin (Defourny & Nyssens, 2010. Kerlin, 2010). Möjligt är emellertid att regeringen valde att agera eftersom *arbetsintegrerande sociala företag* betraktades som en enkel och lämplig lösning på ett prioriterat politiskt problem. Rose tanke att beslutsfattare vanligtvis letar efter enkla och närliggande alternativ kan kanske vara relevant i sammanhanget. Tankegången kan i viss mån vidareutvecklas. Möjligt är att de EU-relaterade projekten etablerade och inkorporerade företeelserna och begreppen *sociala företag* samt *arbetsintegrerande sociala företag* i den svenska policydiskursen. När införlivningen väl tagit plats blev *sociala företag* samt *arbetsintegrerande sociala företag* lättillgängliga och politiska gångbara lösningar som kunde sammanlänkas med överhängande politiska problem. Att så var fallet har dock inte klarlagts i undersökningen och hypotesen lämpar sig därmed väl för vidare forskning.

Tidigare har nämnts att intresset för sociala företag ökade under mitten av 00-talet. En förklaring kan vara att Equal-projektet ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarkanden” initierades under 2004. En annan möjlighet är att regeringsskiftet 2006 hade betydelse. Alec Carlbergs skildring i publikationen ”Framtidens företagande. Om socialt företagande och entreprenörskap” kan ge viss tyngd åt en sådan tolkning (Nutek, 2007 s. 10). Likaså är det möjligt att den ekonomiska krisen i slutet av 00-talet ökade möjligheten för nya policyalternativ och lösningar att träda fram på den politiska dagordningen. Den av Defourny och Nyssens belysta farhågan att *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* tenderar att bli till ett instrument som kan nyttjas för att adressera olika politiska målsättningar eller problem förefaller följaktligen vara relevant även i den svenska kontexten (Defourny & Nyssens, 2010).

Att den studerade policyöverföringen tycks ha hämtat lärdomar från europeiska länder vars välfärdsmodeller skiljer sig från den svenska kan likaså potentiellt utgöra en risk för policymisslyckanden (Dolowitz & Marsh, 2000).

Sammanfattningsvis så kan lämpligheten av uppsatsens teoretiska utgångspunkter i viss mån ifrågasättas. Under analysen framkom en rad svårigheter beträffande applicerbarheten av Dolowitz och Marshs ramverk. Att en policyöverföring mellan EU och Sverige relaterad till *sociala företag* och *arbetsintegrerande sociala företag* faktiskt har inträffat är utifrån undersökningens resultat högst troligt. Hur denna process ska karaktäriseras är ett svårare spørsmål som kräver vidare studier. Måhända kan teorier kring europeisering utgöra en mer förfinad och fruktbar utgångspunkt vid genomförande av en fördjupad analys. En närstudie av projektet ”NTG socialt företagande – en väg till arbetsmarkanden” kan likaså vara en intressant vidareutveckling av föreliggande uppsats. Att tydliggöra och analysera policyöverföringsprocessen inom Equal med fokus på *sociala företag* samt *arbetsintegrerande sociala företag* är ett annat intresseväckande forskningsuppslag.

7. Referenser

Bennett, Colin J. 1997. "Understanding Ripple Effects: The Cross-National Adoption of Policy Instruments for Bureaucratic Accountability". *Governance An International Journal of Policy and Administration*, Vol. 10, No. 3, July 1997 pp. 213-233.

Betänkande 2005/06: NU11. *Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning*. Näringsutskottet. 14 februari 2006.

Davister, Catherine – Defourny, Jacques – Gregoire, Olivier. 2004. "Work Integration Social Enterprises in the European Union: An Overview of Existing Models". WP no. 04/04. PERSE/EMES.

Defourny, Jaques – Nyssens, Marthe. 2010. "Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergence and Divergences" *Journal of Social Entrepreneurship*, 1:1, 32-53.

Defourny, Jaques – Nyssens, Marthe. 2010b. "Social Enterprise in Europe: At the crossroads of market, public policies and third sector" *Policy and Society* 29 (2010) 231-242.

Dir. 2002:22. *Utredningen (N 2002:05) om arbetsmarknadspolitiska program för personer med nedsatt arbetsförmåga*. 7 mars 2002

Dir. 2002:34. *Styrning och inriktning av Samhall AB*. 7 mars 2002

Dir. 2005:10 *Underlätta inträdet på arbetsmarknaden för personer som är beroende av socialtjänstens försörjningsstöd*. 3 februari 2005.

Dir. 2006:72 *Tilläggsdirektiv till utredningen Från socialbidrag till arbete (S 2005:01)*. 14 juni 2006.

Dir. 2006:120 *Tilläggsdirektiv till Utredningen för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för personer som är beroende av socialtjänstens försörjningsstöd (S 2005:01)*. 23 november 2006.

Dolowitz, David P. – Marsh, David. 1996. "Who learns what from whom: A review of policy transfer literature", *Political Studies*, Jun96, Vol. 44, Issue 2, pp. 343-357.

Dolowitz, David P. – Marsh, David. 2000. "Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy Making" *Governance: An International Journal of Policy and Administration*, Vol. 13, No. 1, January 2000 pp. 5-24.

Dolowitz, David P. – Marsh, David. 2012. "The Future of Policy Transfer Research". *Political Studies Review*, Vol. 10, pp. 339-345.

Ds 1998:48. *Social ekonomi i EU-landet Sverige – tradition och förnyelse i samma begrepp*. Stockholm 29 juli 1998.

EMES, 2012. *Social enterprises*. <http://www.emes.net/index.php?id=203> (2012-08-11).

Evans, Mark. 2009. "Policy Transfer in critical perspective" *Policy Studies*, Vol. 30, No. 3, June 2009, pp. 243-268.

Grimm, Heike M. 2011. "The Lisbon Agenda and entrepreneurship policy: governance implications from German perspective" *Public Administration* Vol. 89, No. 4, 2011 (1526-1545).

<http://knapte.kontrollpanelen.se/socialaforetag.nu/> (2012-08-13).

<http://www.coompanion.se/> . (2012-08-13).

IN 1998: A. Kulturdepartementet. *Arbetsgruppen om den sociala ekonomin*.

- Kerlin, Janelle A. 2006. "Social Enterprise in the United States and Europe: Understanding and Learning from the Differences" *Voluntas* 17:247-263.
- Kerlin, Janelle A. 2010. "A Comparative Analysis of the Global Emergence of Social Enterprise" *Voluntas* 21: 162-179.
- Kulturdepartementet, 1999. "Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt?". Rapport från en arbetsgrupp.
- Levander, Ulrika. 2010. "Social Enterprise: Implications of Emerging Institutionalized Constructions" *Journal of Social Entrepreneurship* Vol. 1. No. 2, 213-230.
- Marsh, David – Sharman J.C. 2009. "Policy diffusion and policy transfer". *Policy Studies*, Vol. 30, No. 3, June 2009, 269-288.
- Motion 2001/02: N306. *Sociala företag*. Per Erik Granström (s), Laila Bäck (s), Helena Zakariasén (s), Lilian Virgin (s). 4 oktober 2001.
- Motion 2004/05: A318. *Socialt företagande som resurs inom arbetsmarknadspolitiken*. Ulf Holm (mp), Ingegerd Saarinen (mp), Mona Jönsson (mp). 4 oktober 2004.
- Motion 2005/06: N394. *Strukturfondernas betydelse för nya arbetstillfällen genom etableringen av sociala företag*. Eva Arvidsson (s), Hillevi Larsson (s), Inger Jarl Beck (s). 29 september 2005.
- Motion 2008/2009: N344. *Främjande av sociala företag på arbetsmarknaden*. Christer Adelsbo (s), Anne Ludvigsson (s), Laila Bjurling (s), Birgitta Eriksson (s), Lennart Axelsson (s), Berit Högman (s), Agneta Gille (s), Fredrik Lundh (s), Ann-Kristine Johansson (s), Ameer Sachet (s), Eva Sonidsson (s), Dan Nilsson (s), Elisebeht Markström (s), Thomas Strand (s), Inger Jarl Beck (s), Ronny Olander (s), Göran Persson i Simrishamn (s), Lars U Granberg (s), Kerstin Engle (s), Åsa Lindestam (s), Lars Wegendal (s), Helene Petersson i Stockaryd (s). 26 september 2008.
- Motion 2008/2009: A360. *Anordnarbidrag och trygghetsanställning till sociala företag*. Ulf Holm (mp). 6 oktober 2008.
- Motion 2009/10: N406. *Sociala företag*. Annelie Enochson (kd), Désirée Pethrus Engström (kd), Lars-Axel Nordell (kd). 5 oktober 2009.
- Motion 2009/10: N407. *Ny organisering av sociala företag*. Lars U Granberg (s). 5 oktober 2009.
- Motion 2009/10: N380. *Fortsatt utveckling av sociala företag*. Elisabeth Svantesson (m). 5 oktober 2009.
- Motion 2009/2010: N430. *Strategi för de sociala företagens egenorganisering*. Siv Holma (v), Torbjörn Björlund (v). 6 oktober 2009.
- Noya, A.(ed.). (2009). *The Changing Boundaries of Social Enterprises*, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing.
- Nutek, 2005. *Socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden*. Nutek, Stockholm 2005.
- Nutek, 2005b. *Rapportering om påverkan på den nationella politiken 31 oktober 2005*. 31 oktober 2005.
- Nutek, 2006. *Hur få fler sociala företag som utförare av offentliga tjänster? – en guide om offentlig upphandling*. Rapport inom projektet *Socialt företagande*.
- Nutek, 2007. *Framtidens företagande. Om socialt företagande och entreprenörskap*.
- Nutek, 2007b. *Social Franchising – franchising med sociala mål*.
- Nutek, 2008. *Socialt företagande – en bransch i tillväxt*.
- Nutek, 2008b. *Programförslag för fler och växande sociala företag*.

- Nutek, 2008c. *Sociala företag i Sverige 2008. En presentation av 150 sociala företag i Sverige.*
- Näringsdepartementet, 2007. *Uppdrag att utarbeta förslag till program för sociala företag.* Regeringsbeslut 2007-11-22.
- Näringsdepartementet N2010/1894/ENT, 2010. *Handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag.* Regeringsbeslut 2010-04-22.
- Prop. 2009/2010:55. *En politik för det civila samhället.* Utbildningsdepartementet. 1 december 2009.
- Radaelli, Claudio M. 2000. "Policy Transfer in the European Union: Institutional Isomorphism as a Source of Legitimacy" *Governance: An International Journal of Policy and Administration*, Vol. 13, No.1, January 2000 pp. 25-43.
- Regeringen, 2012. *Arbetsmarknadspolitik.* <http://www.regeringen.se/sb/d/14955> (2012-08-11).
- Rose, Richard. 1991. "What Is Lesson-Drawing?". *Journal of Public Policy*, Vol. 11, No. 1, Lesson-Drawing across Nations (Jan-Mar., 1991) pp. 3-30.
- Saurugger, Sabine – Radaelli, Claudio M. 2008. "The Europeanization of Public Policies: Introduction". *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 10:3, 213-219.
- Skr. 2001/02:187. *Sveriges genomförande av EU:s Sysselsättningsstrategi.* 23 maj 2002.
- Skr. 2002/03:23 *Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under år 2002.* 6 mars 2003.
- Skr. 2003/04:60 *Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2003.* 4 mars 2004.
- Skr. 2004/05:60 *Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2004.* 10 mars 2005.
- Skr. 2005/06:23. *Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning.* 14 oktober 2005.
- Skr. 2006/07:23 *Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2006-2008.* 23 november 2006.
- Skr. 2007/08:23 *Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning – Uppföljningsrapport 2007.* 23 oktober 2007.
- Skr. 2008/09:34 *Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008-2010.* 17 oktober 2008.
- Skr. 2009/10:34 *Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning - Uppföljningsrapport 2009.* 21 oktober
- Socialdepartementet, Regeringsbeslut S2008/10036/SF. *Uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen om de sociala företagens potential när det gäller rehabilitering och sysselsättning.* 2008. 2008-12-08.
- Socialstyrelsen, 2001. *Socialt företagande. Om den sociala ekonomins dynamik. Exemplet Basta Arbetskooperativ.* Underlag från experter. Alec Carlberg. Stockholm, 2001.
- Socialt företagande, 2012. *Företagande för en öppen arbetsmarknad.* <http://knapte.kontrollpanelen.se/socialaforetag.nu/> (2012-08-13).
- SOU 2003:95. *Arbetskraft.* 11 November 2003.
- SOU 2003:56. *Inte bara Samhall.* Arbetsmarknadsdepartementet, 4 juni 2003.
- SOU 2007:2. *Från socialbidrag till arbete.* Socialdepartementet. 24 januari 2007
- SOU 2012:31. *Sänkta trösklar, högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet.* 4 maj 2012.
- Stone, Diane. 1999, "Learning Lessons and Transferring Policy across Time, Space and Disciplines", Political Studies Association. 1999. Published by Blackwell Publishers.

Tillväxtanalys, 2011. *Arbetsintegrerande sociala företag – användning och behov av statliga finansieringsstöd*. Rapport 2011:12.

Tillväxtverket, 2009. Programplan. *Ökad kunskap om social företagande – informationsinsatsning 2009*. Regeringsuppdrag: Öka kunskapen om de sociala företagens potential när det gäller rehabilitering och sysselsättning S2008/10036/SF. Mars 2009 – februari 2010.

Tillväxtverket, 2010. *Rapport av uppdrag till Tillväxtverket med anledning av regeringens handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag. N2010/4265/ENT*.

Tillväxtverket, 2012. *Företagen som öppnar dörren till arbetslivet. Arbetsintegrerande sociala företag i Sverige 2012*. Tillväxtverket. Stockholm maj 2012.

Unalan, Dilek. 2009. "An analytical framework for policy transfer in the EU context". *Policy & Politics*, Vol. 37, no. 3, pp- 439-452.

Verschraegen, Gert – Vanhercke Bart – Verpoorten, Rika. 2011. "The European Social Fund and domestic activation policies: Europeanization mechanisms" *Journal of European Social Policy*, Vol. 21 (1) pp. 55-72.

www.sofisam.se (2012-08-13).